

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— „
Pe 3 luni . . . 7— „
Pe o lună . . . 2-40 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE

se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Lee deschis costă șirul 20 m.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ROMÂNUL

Exaltare și zăpăcire

Tot cu prilejul sărbătorilor noastre culturale dela Blaj, s'a găsit un ziar șovinist care să îndemne pe maghiari să participe la ele, nu numai pentru ca să ne „controleze” dacă nu cumva, sub pretext de litere, arte și științe, ne ocupăm, Doamne ferește, și de politică, — dar și pentru ca să *arate lumii că acele serbări ale noastre s'au ținut cu învoirea maghiarimii.*

Pasagiul din ziarul șovinist, în care se cuprinde acest îndemn, merită să fie citat în întregime. El glăsuiește astfel: — „Dacă odată *tolerăm* (cine?) ca să avem o lege a naționalităților la fel cu care n'ar putea să stoarcă nicăiri în Europa niște conglomerate de limbă străină, nici chiar printr'o revoluție victorioasă, — să vadă cel puțin mulțimea românilor de bună credință și să vadă Europa că noi nu suntem nici lași, nici proști, nici orbi, ci toate acestea (chemarea războinică a „conglomeratului” la alunare pe „pământ maghiar”) le vedem, le știm, le pricepem și că toate acestea nu pot fi așa decât *cu învoirea noastră...*”

Merită să fie citat acest pasagiu întreg, pentru mai multe lucruri interesante ce cuprinde. Astfel mai întâiu pentru lăudăroșia cu o *lege* care însă nu stă decât drept dovadă despre brutalitatea cu care *supremația* maghiară își bate joc de dânsa. Apoi afirmarea mincinoasă că ar mai exista *unde* în Europa *popor* atât de nedreptățit ca popoarele nemaghiare în Ungaria... Pentru a susține acest neadevăr sfruntat, zia-

rul șovinist se vede nevoit să batjocurească acele popoare cu calificativul de „conglomerate” sau „mulțime...” Apoi afirmarea că pământul Ungariei poliglote ar fi *maghiar*. În sfârșit, ca să nu mai relevăm și alte ciudățenii ca de pildă pe cea cu ipotetica „revoluție victorioasă”, — ajungem la faimoasa idee cu „învoirea” din partea maghiarimii pentru ca noi să ne putem ținea adunările noastre culturale.

Indemnul ziarului șovinist n'a fost ascultat, — căci afară de cei pe cari i-a mânat acolo exercitarea profesiei lor ziaristice sau oficialitatea, alți maghiari n'au prea venit la Blaj să ne „controleze...” Drept care, după concepția ziarului șovinist, s'ar fi dovedit așadar că noi ne putem ținea adunările noastre și fără „învoirea” *maghiarimii...*

Învoire a trebuit să avem, și am dobândit-o, dela autoritățile constituite; aceasta este altceva. Dar ce amestec ar putea să aibă în această afacere *maghiarimea*, poporul maghiar?...

Că autoritatea se află, întâmplător — și, sperăm, numai vremelnic, — *exclusiv* în mâinile unor concetățeni ai noștri de naționalitate maghiară, — aceasta încă nu însemnează consfințirea stăpânirii *unui popor* asupra altuia; — și chiar nici autoritatea nu ar putea proceda, decât în chip abuziv, *după bunul ei plac*, atunci când e vorba de încuviințarea unor acte, la cari cetățenii statului sunt îndreptățiți prin lege... Așa stau lucrurile, și așa trebuiesc ele judecate, cu reflexiune potolită, și cu simțul cuvenit pentru realitate.

Dar e vorba, pentru șovinistii noștri, să *măgulească* pe concetățenii noștri maghiari, să le atâțe și să le exalteze amorul propriu, — ca astfel să ajungă să le vâre în cap cumcă *ei însșiși*, maghiarii ar fi una și aceeași cu *autoritatea* față de celelalte popoare, — ba chiar că ar fi *mai mult* decât o autoritate legală, căci ar putea proceda, *dac'ar voi*, și contra dreptății și legalității, — ceea ce nici o autoritate constituită nu poate, fără ca să înceteze de a merita acest nume, fără ca să se preschimbe în autocrație tiranică...

Asta este vorba. Poporul maghiar să fie împins și ținut într'o astfel de exaltare bolnavă, — pentru ca din situația nenorocită pentru *toate* popoarele ce are să rezulte dintr'o asemenea însămânțare de zavistie, să folosiască mâna de apăsători și exploatare ai noștri ai tuturor...

În acest fel bântuie, cu vorba și cu indemnul viclean, toți deținătorii de astăzi în parte mai mare sau mai mică, ai conducerii tristelor destine ale acestei țări. Ei nu caută decât să amestece pe unii, pentru ca să-i asmuțe asupra altora; caută să-și ademenească, cu lingușiri deșarte, aliați, pentru manoperele lor de egoism trufaș.

Astfel este și cu lăudăroșia coalaltă, pe care am ajuns aproape zilnic s'o vedem lăfăindu-se, într'o formă sau într'alta, prin organele tuturor acelor „partide”, cari în definitiv se întâlnesc întru geloasa apărare a prerogativelor subțirii păture suprapuse a stăpânitorilor noștri cu schimbul... Precumcă adică: — „*maghiarul* a fost întotdeauna liberal atât față de *confesiuni* cât și față de *naționalități...*” Lasă că afirmarea este cu

Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească

de N. IORGA

IV.

Dela 1859 înainte, în România unită, cu o parte de stat liberă, ardelenii începură a juca un rol politic. Un Papiu Harian luă loc de frunte în fruntea dintre partide, și fu cel dintâiu român de acolo, căruia i-se încredință un mandat de deputat și un portofoliu de ministru. Crescuți în școlile de drept din Italia, un om ca dânsul, ca și Hodoș, ajunseră jurisconzulți capabili, — și, spreună cu Papiu, încă mai de mult Bojincă, urmasii străinului Flechtmacher în postul de știință, erau și răspundere de jurisconzult al Moldovei. Administrația școlară găsi în acești oameni forța în tradițiile severe, harnice și veghetoare ale burocrației austriace, funcționari superiori deosebit prețioși.

Dușmănia, care și înainte de unire, începuse să se îndrepte, mai ales în Moldova lui Grigore-Bălașa Ghica, împotriva acestor intruși în direcțiile cele mari cu lefi bune, se întea tot mai mult. Bucureștii presa se ridică furioasă, la îndemnul lui Eliad, neîmpăcat în retragerea lui silită, după căderea serviciilor culturale și greseli politice și sociale aproape tot așa de mari, împotriva răilor români, și ajută pe austriaci și servește propaganda cato-

lică, împotriva agenților lacomi ai străinătății aplicate spre cucerirea noastră religioasă și politică. Lui Gheorghe Sion și foii sale „Revista Carpaților”, care păstrase totdeauna legături peste munți, i-a revenit atunci misiunea onorabilă de a sta împotriva învrăjbiților, pe cari motive personale meschine, îi împiedecau de a vedea marile interese ale neamului.*)

Într'o societate de boieri, de boieriți și de oameni, cari ar fi vrut să fie boieri și-și dedeau toate silințele pentru a fi ca dânsii în îmbrăcăminte, locuințe și petreceri, într'o lume, în care presa liberală ascundea lipsa sentimentului liberal și egalitar, ardelenii reprezentau o varietate politică determinată. În cultură erau inovatori, radicali, revoluționari, așa cum sunt totdeauna raționalistii, ideologii, filozofii, cari nu privesc lucrurile ce sunt, decât supt unghiul critic a ceea ce trebuie să fie.

Credeau, că se poate crea o limbă; cum s'ar fi putut ei oare îndoi, că se poate fabrica, după anume norme logice, care le păreau cu totul sigure, o societate? Se formaseră toți supt înrăurirea ideilor epocii lui Iosif al II-lea, împăratul cugetător, arhitectul de construcții școlare, sociale și politice, și această notă sufletească au păstrat-o totdeauna.

Ca fii de țărani, simțind încă în ei durerea și indignarea generațiilor de iobagi, de șerbi ai

*) V. *Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea*, III, p. 288 și urm.

pământului, de robi ai „domnului” de ungur, ai „jupânului sas”, ai „tisturilor” și „diregătorilor” de toată mâna. Ardelenii erau în politică de sigur, dacă nu sprijinitori inimoși ai țaranului, adus aici la cea din urmă treaptă de sărăcie, de ignoranță și înjosire materială și morală, cel puțin dușmani neîmpăcați ai acestui regim care cu libertatea formelor de stat ascundea sclăvia relațiilor economice, sociale și politice. Florian Aron și Ion Maiorescu au spus-o în scrisorile lor intime către prietenii rămași acasă. Și de aceia deci acești ucenici ai împăratului anti-clerical și anti-aristocratic, ai nivelatorului încoronat, au urit boierimea. O mai țineau de rău și pentru risipă, ca buni socotitori păstrători și adăugitori ce sunt și ca buni soți și părinți de familie, o desprețuiau pentru facerea și desfacerea repede a legăturilor familiare, pentru gloria aventurilor, pentru creșterea copiilor pe mâni de robi și simbriași. Frasa liberală veni acum la timp pentru a desăvârși cucerirea.

Aceasta aduse însă combaterea ardelenilor ca liberali de ceilalți. Uitați-vă la Galuscus al lui Alexandru. Nu mai e în rîndul întâiu cum pare, stricătorul de limbă latinistul ridicol și inofensiv, frăsorul solemn fără răspundere și fără importanță. E revoluționarul, turburătorul, care se îndreaptă spre a-i momi și agita. Și de aceia trebuie să fie înșelat, potrivit cu slăbiciunile lui, de aceia trebuie să fie huiduit și izgonit, pentru că ordinea de lucruri să fie răsunată împotriva uneltirilor lui.*)

*) *Ibid.*, p. 321 și urm.

totul contrară adevărului, — dar trebuie să ne întrebăm: Cum adică? *maghiarul* este, în țara aceasta, *afară* din confesiuni, *afară* din naționalități?...

Noi știm, și așa trebuie să știe toată lumea, că *maghiarul* face și el parte dintre naționalitățile ce alcătuiesc Statul acesta, și că a îmbrățișat și mărturisește și el o confesiune sau alta. Nu-i este dat nici lui, cum nu-i este dat nici unei naționalități, darul *dedublării*. Dacă este liberal, liberal cu adevărat, nu poate să fie anume față de naționalitatea și de confesiunea *altora*, ci și de a sa proprie, *deopotrivă*... Ei iată, de acest cuvânt: *deopotrivă*, se isbește afirmarea neadeverată și se risipește în vânt, — în vântul din care a fost plăsmuită.

Rămân însă dintr'însă, din nenorocire, acele miasme ametoare cari sunt menite să zăpăcească judecata *maghiarului*, pentru ca mai lesne să poată fi făcut să creadă că într'adevăr *el*, ar fi ceva mai presus de altă lume, că ar avea la discreția *lui* naționalitățile și confesiunile, — pentru ca pe deo parte să se laude că le socotește cu liberalitate *dânsul*, iar pe de altă parte, în realitate, să dea mână de ajutor la nedreptățirea, la oprinarea lor, — de astădată *el* cu adevărat.

Așa sau altfel, noi cari nu suntem maghiari, dar cu toate astea suntem fii drepti, fii legiuți, ai acestei patrii, am avea apoi să credem și să știm așa, că nu trăim, că nu ne mișcăm, că nu facem un pas și nu grăim o vorbă aici, pe pământul acesta, decât numai și numai *cu învoirea*, adică așa dar *din grația*, maghiarimii...

Tristă aberație... Ce să-i facem? — Atâta, până nu-i încă prea târziu, ca să-i opunem rostul hotărât al îndemnului *nostru* sufletesc: Mila, noi n'o cerem decât dela Dumnezeu; dela oameni cerem numai dreptatea.

Dar pe asta n'o *implorăm*, ci o *prețindem*.

V.

Abia tăcuse ultimul eou al acestor certe urte, în care nu mai era vorba decât de locurile și onorurile pe care și li disputau localnicii cu ardelenii emigrați, și cultura ardelenă fu atacată din nou. Data aceasta de un fiu de ardelen, crescut în Brașov, apoi în Berlin, și de curând profesor și îndrumător la Iași, d. Titu Maiorescu.

D. Maiorescu pleca dela teoriile sale cunoscute, cu privire la chemarea scrisului, care trebuia să fie pe înțelesul oricui, formă simplă transparentă, stilistică și ortografică, pentru ideile. Găsia la ardeleni ortografia lui Cipariu, vocabularul lui Laurian, gramatica viciată de influențe ungurești și germane. Adeca la ardelenii cari făceau literatura și presa. D. Maiorescu credea cu dreptate că nici-o provincie românească n'are dreptul de a se isola, prin tradiții locale, de mersul general al culturii românești. Și astfel, a doua zi după ce enunțase păreri asupra ortografiei, deosebite de cele cipariene, dominante și în cercurile filologice ale Academiei de curind întemeiate, dsa începu încă la 1868, cu metoda dsale obișnuită de a-și alege exemple bătaoare la ochi și de a le expune ridiculului, trăgând apoi implacabile concludii, lupta împotriva „limbii române în jurnalele din Austria“, ori a „stilului jurnaliștilor români din Transilvania, Bucovina și Banat“.

Lupta era dusă în numele „spiritului propriu național“, pentru a se porni o „mișcare de reacțiune“. Se ținea seamă de „recunoștința ce se datorește acestor foi pentru serviciile aduse cauzei

Cultura română

de dr. Cassiu Maniu

Străbunii ziceau, că „inter arma silent musae“.

Epoca de fer de oarecândva a popoarelor iarăș amenință cultura. Europa de azi nu este decât un aglomerat de șapte cazarme uriașe și cine va ști oare spune, când o să ia sfârșit o așa epocă nenorocită în care toate preocupările se concentrează spre brutala exploziune apropiată a dușmăniei generale internaționale?! Mare putere culturală trebuie să desvolte mai ales neamul românesc pentru a putea înfrunta aceea apropiată descărcare a rivalităților națiunilor mari, catastrofă pentru toate neamurile mai mărunte cari nu și-au întemeiat o cultură proprie puternică și vrednică de respectul popoarelor civilizate.

Așadară în acest interval, ce ne desparte de momentul fatal, care va avea înrăurință asupra hartei politice a Europei, neamul românesc să se folosească de toate mijloacele pentru a se adapta culturalminte pretențiilor unei *înalte* culturi române.

Pe când statele mari europene se prefac în tot atâtea cazarme, iar spiritul lor național caută a se manifesta în o astfel de formă opusă principiilor culturii creștinești; neamul românesc să-și concentreze spiritul spre manifestări culturale *pe toată întinderea idealelor culturale ale omenimei*.

Serbări de importanță istorică, cum au fost acum la Blaj să fie începutul binecuvântat al interesului obștesc pentru progresul neamului în cultură română adevărată și totodată cât se poate de înaltă când interesul nostru va fi sincer și general; cum s'a dovedit la serbările amintite; pentru invențiuni române și pentru știință română, vom putea privi cu încredere la viitorul culturii române înalte, și prin urmare la viitorul politic al neamului nostru *amenințat din toate părțile de dușmani așa zicând naturali*. Soarte vitregă într'adevăr pentru o gintă aleasă de a sta mereu sub sabia lui Damocle! Dar soarte glorioasă dacă

politice a românilor austriaci“, socotind însă, că aceste servicii stau în cumpănă, aproape, cu pagubele aduse prin stilul viciat culturii române. Se excepta Cipariu și „limba curată“ a publicației sale de istorie și filologie, „Arhivul“. Cât privește însă teoriile aceluiaș funtaș ardelen, încercările lui de a da, fie și pe baza cunoștinței vechii literaturi, a vechilor texte, o altă limbă, curată, o ortografie amintitoare de frase întrecute în viciața cuvintelor, nu se făcea deosebirea între această „curiozitate literară fără valoare practică“ și aceea, cu altă formă a lui Laurian, dominatorul filologic de dincoace de munți.

Alături de această critică, un alt studiu al d-lui Maiorescu, despre școala ieșană a lui Bărnuț, cuprinde, nu numai critica filosofică, juridică și istorică a uneia din operele marelui profesor, publicată de elevii săi, ce-i păstrau cu pietate amintirea, dar și o judecată asupra mobilelor, caracterului și tendințelor acestei venerabile personalități politice și culturale. Cuvinte aspre se rostiau de pe acela care toată viciața sa fusese un model de iubire de neam, de moralitate, de idealism. Ele puteau jigni mai puternic în Iași, unde tribunul dela 1848 predicase crezul său de exclusiv naționalism roman și păgân, dar aiurea, de unde venise Bărnuț cu aceste idei, care răspundeau unor grozave nevoi de acolo, jignirea trebuia să fie mai adâncă. Și, dacă Bărnuț nu putea răspunde, răspunse pentru sine, Cipariu, dând expresie unui sentiment de o durere tot așa de legitimă și de comunicativă ca și acela pe care-l exprimase Bărnuț în clipa de luptă când

— *în așa situațiune* — ea va fi la înălțimea acelei situațiuni dușmănoase prin cultura *înaltă* a tuturor fiilor săi!

Geniul majestos al culturii române apelează azi cu toată ardoarea la trezvia și simțul nobil cultural al fiecăruia român și ne îndeamnă ca să zdrobim lăcățul de aramă al palatului culturai splendide române, ce era închis pentru națiunea română de duhurile necurate, tiranii sufletului românesc!

În acest strălucit lăcaș sunt acele încăperi ale fericirii în cari sălășluiți vor fi fiii aleși ai geniului românesc!

Acei fii vrednici ai neamului cari cred și mărturisesc, că progresul omenirii este neîncetat și zborul său se îndreaptă spre înfințarea unei lumi ideale în care toți vor iubi dreptatea, toți vor munci dimpreună, toți vor fi viguroși trupește, maturi spiritualmente, integri moralicește, și vor avea sentiment pentru frumosul în natură și în artă. Astfel de fii vor zidi cultura înaltă română și vor făuri un neam mare și viteaz pe aceste plaiuri civilizate prin geniul român.

Cultura română trebuie să-și ia partea sa din munca și jertfele ce pretinde progresul acesta neîncetat al culturii omenirii prin puterea productivă a spiritului *propriu național*.

Puterea aceasta spirituală producătoare de minuni s'a revelat în acel fiu vrednic al neamului, care prin zborul său deasupra „Câmpului Libertății“ a îndreptat privirile neamului spre înălțimi culturale de cari puțin neamuri sunt părtașe.

Să nu ne întoarcem atât de repede privirile noastre sufletești dela simbolul cel mai desăvârșit al ființei culturale române ce numai în astfel de înălțimi se poate simți acasă! Precum a mărturisit aceasta neamul întreg *prin entuziasmul celor douăzeci și cinci mii români*, cari a douăoară au pus jurământ pe Câmpul Libertății, că vor ținea la cultura română cu entuziasm nemărginit pe care-l vor păstra cu credință și cu constanță română pentru toate generațiile fără sfârșit ce vor urma!

Cultura română poate singură zidi în

în fața lui stătea Kogălniceanu. Era deci aceeași situație, și în ce privește motivele subsidiare, personale. O teorie dreaptă, o protestare în numele iubirii firești, a bunului simț a adevăratei culturi naționale unitare. Și din lumea noastră vicioasă, spirituală, diplomatică, rafinată, întorsături de frase care dor și cuvinte iuți care se înfig și fac să sângere. Iar, de dincolo, același strigăt de durere. Nu răspundea o idee altei idei, ci ființa morală întreagă a unui popor prigonit și fără noroc protesta pentru prea multă judecată și prea puțină iubire.

D. Maiorescu a fost înainte de toate un învățător, un mare învățător de logică și de măsură de realitate. Vremea dascălilor ardeleni încetase atunci când dascălii de aici luau asupra-și, în vederile lor, care nu mai erau ale lui Laurian și Bărnuț, instrucția ca și educația publică.

Se poate zice chiar că trecuse vremea ardelenilor emigrați aici. Acolo la dânsii era tot mai multă nevoie de toate puterile intelectuale. Nouă ni trebuiau numai puterile lor economice în negoț și industrie, în bancă și întreprinderi, în agricultură și crescătorie. Și în această privință Ardelenii și-au făcut datoria. Și desigur și-ar fi făcut și mai bine, dacă acești oameni bogăți prin munca și economia lor ar fi păstrat ceva din spiritul idealist al fanaticilor ce ni veniau odinioară de peste munți. Ei ar fi atuncia, ceea ce atât rar se vede, în cele dintâi rânduri ale sprijinitorilor culturii naționale, între cei dintâi ctitori ai bisericilor și școlilor de acasă, între cei mai lași

suflet românesc caracter entuziasmat pentru progresul personal și național, pentru reforme sociale și politice ce răspund idealilor dreptății, moravurilor nobile și solidarității, dintre indivizi și popoare dăruiti cu înalte calități culturale.

Aceste înalte îndrumări ale culturii *progresiste* și *productive* trebuie să lumineze calea fiecăruia român adevărat, pentruca privirile dornice ale sufletului nostru să rămână pururea ațintite la strălucitele sfere unde muncesc spiritele alese ale scriitorilor, poetilor, învățaților și inventatorilor celebrii români. **Căci unde este tezaurul nostru acolo trebuie să fie pururea și dragostea noastră!...**

Scrisoarea unui ungar despre serbările dela Blaj. Ungurul Kós Károly, care și el a luat parte la serbările dela Blaj, publică în „Budapesti Hirlap“ o scrioare interesantă, din care extragem următoarele:

— Am văzut serbările dela Blaj și știu, că acestea înseamnă triumful românilor din Transilvania asupra noastră...

La Blaj am văzut adunați șase mii de oameni: domni și doamne din România și din toate colțurile Ungariei: capii bisericilor, profesori, proprietari, advocați și deputați: preoți și dascăli săraci, meseriași și comercianți și țărani: o societate întreagă. Și oamenii aceștia toți au mers aci din însuflețire, la îndemnul propriu; nu pentru ca să bea, ori să-și petreacă, ci să se însuflețească, să învețe, să asculte sfaturile conducătorilor, ca să-și pănușească în inimă cuvintele lor, să ducă celor rămași acasă însuflețire și conștiință națională pentru alți zece ani...

Pe timpul serbărilor dela Blaj ziarele din Capitală au publicat câteva articole despre adunarea „Astrei“ (în parte foarte greșite și ciudate), dar încurând au sfârșit cu aceasta, iar azi îmblătesc voioase mai departe paiele goale ale obstrucției.

Însă noi nu putem trece așa ușor la ordinea zilei, deoarece jocul acesta se face în socoteala noastră, a tuturor ungarilor. Iar noi am fost la Blaj pentru ca să și învățăm, de cece avem mare lipsă; și am și putut învăța acolo multe — dela români.

Am văzut o adunare națională impozantă, am auzit discursuri foarte serioase, dar n'am văzut nici o afectare, n'am auzit fraze...

Am văzut acolo o armată: armata națională. Pentru că adunarea aceasta nu mai poate fi considerată de oarda lui Iancu și Axente, aceasta nu ne mai atacă cu coase și tunuri de lemn și ea nu va mai servi intereselor Vienei. Aceasta e acuma *națiune*, care lucrează conștient și s'a înarmat cu bani și cultură...

Poporul adunat acolo sorbea cu sete sfaturile conducătorilor lui, a fost mulțumit cu cece a auzit și primit, n'a criticat nimic, dar cu bucurie își dădea filerii lui Astrei.

Aici n'a fost disordine, nu s'a făcut politică, nu s'a agitat. Am auzit cetindu-se cifre și fapte **seci**.

Am avut impresia, că *acesta a fost cel mai mare eveniment politic al anilor din urmă*, aceasta a fost cea mai primejdioasă agitație politică naționalistă...

Regretatul mare ziarist ungar Beksics Gusztáv profetise, că îndatăce românii se vor consolida pe teren cultural, economic și social, existența Ardealului unguresc devine chestionară.

Acum, după adunarea „Astrei“ trebuie să recunoaștem, dacă nu ne-am astupat ochii și nu ne-am infundat urechile — zic, trebuie să recunoaștem, că în Ardeal avem de a face cu o societate românească consolidată atât pe terenul economic și social, cât și pe cel cultural. Societatea aceasta își cunoaște deplin puterile și scopurile; societatea aceasta e disciplinată, fanatică și idealistă. Societatea aceasta e — *națiune*...

Societatea aceasta românească ne este un *dușman* atât de *firesc*, încât nici prin cuvinte frumoase, nici cu forța nu o mai putem câștiga pe seama noastră. Jertfele ce aduce în scopul acesta statul și societatea sunt zadarnice. Românul din Ardeal nicicând nu se face de voie bună ungar. El nici nu are trebuință de cunoștința limbei ungurești — deoarece noi, ungurii din Ardeal avem mai mare trebuință de cunoștința limbei românești... Dar românii noștri nu mai pot fi câștigați nici pentru ideea de stat maghiar, câtă vreme avem de vecin aproape pe România liberă, națională și puternică.

Suntem în situația aceea, că societatea ungurească sărăcită, oboșită și desnădăjduită pas de pas, încet, dar în continuu e silită să retireze pe toate terenele dinaintea românilor, cari înaintează în șiruri închegate, sub conducere unitară și conștientă.

În restul scrisorii îndureratul patriot se plânge de nepăsarea societății ungurești, care nu dă nici un ajutor ungarilor din Ardeal și arată mijloacele prin cari alte state *naționale* din străinătate se apără în contra naționalităților din țările lor, și anume:

În Posen rutenilor nu le este permis să cumpere moșii germane.

În România se permite în școli (în școlile publice) și în biserici numai limba românească.

America liberă recunoaște de cetățean numai pe acela, care știe scrie și cete englezește și care cunoaște principiile fundamentale ale constituției.

Deci compatriotul nostru își exprimă dorința, că și Ungaria să folosească aceste mijloace de apărare în contra naționalităților.

În săptămâna aceasta societatea *Emke* își va ține adunarea festivă la Cluj. Clujul are 60 mii de locuitori și acești 60 mii sunt foarte îngrijiți, că unde să așeze pe cei 600 oaspeți, cari vor participa la serbările de aici. În Blaj, care are 2500 locuitori, 6000 de oameni au fost găzduți cu bucurie trei zile — în semnul culturii românești.

Banca ungurească din Sepsiszentgyörgy înființată pentru ajutorarea săcuimei nu face nici o ispravă, deoarece banii dela *Transsylvania* și *Albina* sunt mult mai ieftini, decât banii ungurești. Chiar și în săptămâna trecută averea fundațională a teatrului național din Cluj au cumpărat-o românii.

Apoi poftim și veniți la adunarea soc. *Emke* la Cluj. Dar nouă zădarnic ni-se vorbește, zădarnic ni-se fac promisiuni. Incepem să nu mai dăm crezământ la nimic ce ne vine dela Pesta.

Dacă aș fi preot unguresc, în duminica viitoare aș vorbi credincioșilor despre următoarea temă: „Inima-mi abia mai bate, puterile și lumina ochilor mei m'a părăsit... „Prietenii și soții s'au dat la o parte, văzându-mă în nefericire și neamurile m'au părăsit“...

Ecouri despre serbările dela Blaj. „*Deutsches Volksblatt*“ din Viena scrie:

„Ieri s'au întrunit aci reprezentanți ai tuturor românilor din Ungaria pentru a sărbători jubileul de 50 de ani dela înființarea societății culturale „Astra“. Această societate a fost înființată pentru sprijinirea intereselor literare și culturale ale românilor transilvăneni. Pe când societățile culturale întemeiate de maghiari, au — cu toate subvențiile statului — numai o viață aparentă, societatea „Astra“ numără, ea singura, 14.000 mici proprietari rurali ca membri.

Societatea e cu desăvârșire afară de politică urmărind numai sprijinirea poporului român și progresul lui cultural. Diferitele secții locale au îndatorirea să înființeze pretutindeni bibliotecii populare la dispoziția poporului, să organizeze conferințe și să popularizeze literatura.

„Anul trecut conferențieri ambulanți au ținut 497 conferințe populare la cari au asistat la 10.000 de ascultători. În sfârșit, societatea a creat școli ambulante pentru analfabeții români, în cari nu numai că s'a predat gratuit, dar s'au împărțit și premii de câte 100 până la 300 coroane.

„De aceea nu e mirare că societatea Astra are rădăcini adânci în poporul român.

„Germanii din Ungaria se uită plini de invidie la frații lor români cari au știut să-și facă

donatori ai instituțiilor de iubirea aproapelui și de lumină în această țară.

VI.

Până acum ardelenii, cari avuseră o strălucită epocă de știință și cugetare cu tendințe menite a desmori și înălța o nație întreagă, și cari puteau reclama începuturile școlii românești, elementare și superioare, în toate ținuturile, însemnaseră prea puțin pentru literatura propriu zisă. „Talent literar“ avea doar smeritul călugăraș Clain; Șincăi cel aspru și logicianul liniștit Maior, prea puțin. Din generația următoare, Lazăr, care a scris acele adânci maxime și acele scurte și cuprinzătoare schițe asupra anotimpurilor, ar fi putut da opere literare trainice. Dar la aceasta-i stătea gândul? Avea de mișcat, de zguduit și mânat înainte neamul lui tot, și nu de fermecat pe cei puțini înfățișându-le în răgaz o carte pentru frumuseța ce se ascunde într'însa! Ce bune povestiri am fi avut și dela seninul Bariț, tot așa de vioiu, de cuminte, de săgalnic uncori și alteori de duios, ca și Eliad însuși, decât care avea mai mult virtuțile provinciei sale: moralitatea neprihănită, simț pentru interesul public, sentiment religios, tendință către obiectivitatea dreaptă cu toți! Dar nici acestuia nu-i ardea de povești, când răsărise din lumea satelor străine de orice altă lumină a minții decât vorbele, cetite și înțelese mai bine ori mai rău, ale scripturii. Odihna bătrânețelor o aștepta pentru opere de istorie care spun cu demnitate și răsădit despre lucrurile cele adevărate.

Când literatura nouă înflori la noi, toți românii fură cuceriți de dansa. Școala lui Kogălniceanu și a lui Alexandri aducea inspirație populară critică liberă a împrejurărilor zilei, luptă pentru o nouă viață națională, sinceritate în simțire, măsură în ideie, îngrijire și transparență desăvârșită în formă. A imita *bine* aceste modele venite din Moldova însemna o emulație, iar nu o repetare, prelungirea tot mai strânsă în ecou a cuvintelor odată rostite. Pentru aceasta ar fi trebuit însă ca românii de peste hotarele principatelor să se poată desbăra de un servilism intelectual cu care-i deprinsese școala străină pe care o urmaseră, precum până la o anumită vârstă orice școală străină crește suflete servile, care nu se vor ridica niciodată spre neatârnat și mândrie.

E însă foarte greu, ca un popor îndepărtat de el însuși, în cugetare și simțire, să se întoarcă înapoi la izvorul veșnic al apelor vii. Deci de la Mureșianu până la Ioan Lăpădatu literatura românească de dincolo n'a avut nici o valoare de originalitate înfățișând numai, în reprezentanții ei vrednici de lauda d-lui Maiorescu însuși, oameni stimabili, cari păstrau, împotriva rătăcirilor, unitatea culturală a nației.

Față de acești scriitori atitudinea cererilor noastre literare era prea puțin plină de recunoaștere. Cine greșea prin germanisme ori și ungarisme, prin construcția stilistică greoaie a unor oameni, cari n'au o viață publică proprie, în care zilnic să se elaboreze, prin graiu și scris, formulele scurte necesare pentru enunțările abstracte obișnuite,

în fierbințeala unei grele lupte împotriva unei continue exagerări din partea dușmanilor, cei mai împelițați șoviniști din lume, aluneca și el la o notă mai tare, era tras la răspundere în numele bunului stil și al bunului simț, lucruri, care n'au fost niciodată capabile de o definiție, și încă mai puțin de o rețetă aplicabilă. Une ori osânda o pronunța și câte unul care, ca Gheorghe Sion, era cântărit apoi și el în cumpăna unor zei încă mai nemilostivi.

Dar bieții necinici de dincolo ai literaturii noastre de aici urmau și mai departe, după un neînvinș și fericit instinct, fără cumpărători, fără critici, fără public, fără încurajare.

Ce puteam dori mai mult, era o *literatură ardeleană proprie, în formă general românească și cu inspirație pronunțată locală*. Așa se îmbogățesc și câștigă un necontentit interes literaturile cele mari în care, oricât de departe ar fi mers perfecția formală a manufacturii dibace, nimic nu e salutat cu un mai sincer entuziasm decât o nouă revelație de sinceritate, de la un om izolat, de la ținut răzleț.

Pe când domnul Maiorescu critica și era criticat, Alexandru Odobescu călătoria în Ardeal și se întorcea de acolo cu o adâncă admirație pentru solidaritatea, onestitatea, pentru măreția liniștită în lupta ce se ducea zi de zi, cu orice jertfă, pentru păstrarea mai departe a unui neam nonorocit: gramaticile și tratatele de logică nu se iau bucuoroși

și să-și păstreze o organizație atât de strălucită, și în felicitările lor se amestecă această dorință intimă:

— De-am fi noi atât de departe!*

„Foaia Poporului” din Cernăuți, organul partidului național-tărănesc din Bucovina scrie următoarele:

„Frumoase și înălțătoare au fost serbările culturale dela Blaj. Din rapoartele pline de avânt și căldură comunicativă a ziarelor, din povestirile pline de duioșie a celor fericiți ce-au putut vedea cu ochii această impunătoare manifestare de vitalitate a neamului nostru, a pătruns și până la noi o undă de căldură, din marele foc ce-a ars pe altarul dela Blaj. Vor fi înviați mărețele umbre ale apostolilor renașterii naționale bucurându-se cu cei ce veniți din mari depărtări, au pus toată ura și toată supărarea la o parte spre a se ridica într'un frumos avânt de dragoste și jertfă, cătră idealurile curate ale neamului întreg. Și nicăiri în tot cuprinsul Ardealului și Ungariei românești, nu vorbește trecutul în limba sa înțeleasă numai de cei cu suflete curate, ca acolo în Blaj, de unde a pornit cel dintâiu semn de viață conștientă, primul semnal de luptă și muncă pentru desrobirea din încetușarea seculară. Vor rămânea unice în felul lor cele două momente mărețe din istoria fraților ardeleni și ungureni: 1848 și 1911...

Ce înălțător și cât de necesar, mai ales în aceste timpuri de grea cumpănă a fost acest gest, care va rămânea istoric, a capilor celor două biserici românești din Ungaria. Mai presus de certele politice, cari slăbesc de luni de zile puterea de rezistență a neamului nostru, la a cărui nimicire lucră dușmanii lui astăzi mai cu sistem decât ori când, mai presus de neînțelegerile confesionale, provenite din discuțiile unor spirite înguste, s'a dovedit a tot învingătoarea putere a culturii naționale.

Ca un soare strălucitor s'a ridicat deasupra istoricului câmp dela Blaj și pe dată tot întunecul în care căutau să se adăpostească cei ce se tem de lumină a dispărut fugărit peste granițele pământului românesc.

Facă Atotputernicul, ca în cuprinsul pământului românesc să fie numai lumină și căldură, iubire și bună înțelegere, dragoste de muncă pentru neam și înzădar vor fi toate opintirile dușmanilor noștri.

Poporul român din Bucovina, singur sfâșiat dureros de vecinicele lupte fratricide, încunjurat din toate părțile de dușmani, a urmărit cu dragoste de frate desfășurarea grandioasă a impunătoarelor serbări dela Blaj, unde s'a adunat un neam întreg ca în deplină armonia să-și reînnoiască crezul său național, să-și respice după zeci de ani încă odată

în călătorie, și astfel sufletul impresionabil al acestui ales artist putu primi liber neștearsa intipărire a scenelor de activitate culturală idealistă, fără lefuri, diurne și onoruri, la care-i fu dat să ia parte. În același timp, în acei ultimi ani de absolutism austriac în Ardeal, în acei dintâi ani de înrăurire culturală germană la noi, Viena studiosă ajunse un centru pentru toți românii, și astfel, dacă un Eminescu Moldovean trecut prin Cernăuți și Blaj, aduse în țară o parte din vocabulariul și sintaxa ardelenilor și bucovinenilor, în schimb ardeleni ca I. Slavici, bucovineni ca domnul coleg Stefanelli căpătau pentru toată viața, cetind cu plăcere „Convorbirile” neiertătoare pentru slăbiciuni, simțul felului bun cum trebuie să se scrie limba tuturor.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petöfl (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 1/2, 3—5 ore. p. m.

hotărârea sa nestrămutată de a trăi și muri în credința, legea și obiceiurile strămoșești. Ne bucură frumoasele progrese și activitatea rodnică a „Astrei”, care și-a serbat jubileul de 50 de ani și-i dorim, să ajungă să grupeze în jurul ei în a doua jumătate de veac ce-o începe toată românimea din Ardeal și Ungaria, să ajungă cetatea inexpugnabilă de zidurile întărite ale căreia să se sfarame orice încercare vrăjmașă. Nu mai puțin ne bucură și mișcarea teatrală concentrată în „Societatea pentru fond de teatru” menită să scape sufletele românilor de robia culturală străină. Ne bucură în sfârșit ca pe un frate iubitor și cel mai neînsemnat pas spre bine și dorim fraților noștri, ca să vadă ziua, când munca lor va fi răsplătită cu realizarea tuturor dorințelor...”

Din Cameră. Înainte de ordinea de zi a ședinței de astăzi opoziția prin deputatul *Holló Lajos* a protestat în contra incidentului de ieri și-a pretins, ca majoritatea să respecte drepturile opoziției asigurate prin regulamentul Camerei. Vorbirea lui *Holló* a provocat mai multe întreruperi interesante din partea guvernamentalilor, ceea ce dovedește intențiunea majorității guvernamentalilor de a compune alt regulament al Camerei și, că de azi înainte președinția Camerei va folosi mijloace mai energice și mai stricte în contra opoziției.

În ședința de azi a vorbit și ministrul *Székelly*, voind să explice cauza întreruperii lui de ieri. Ministrul a spus, că el este extrem de revoltat pentru jucăria ce se face azi în parlamentul unguresc. În loc de a munci se pierde vremea cu flecărie.

Vorbirea ministrului a stârnit aplauze furtivoase din partea guvernamentalilor, câtă vreme opoziția protesta sgomotos în contra declarațiilor ministrului.

La sfârșit a vorbit și deputatul *Holló Lajos* care a declarat, că atunci când se atacă în felul acesta drepturile națiunii, opoziția se va folosi de unicul mijloc, care-i stă la dispoziție.

Cu acestea incidentul a fost încheiat și Camera a continuat apoi votările nominale.

Complicațiile din Turcia. Situațiunea internă în Turcia precum și cea a cabinetului juneture, devin din ce în ce mai grave.

De o parte, cabinetul se găsește într'o criză, care-l desorganizează. Cauza este, că în sânul partidului „Uniune și Progres”, dela care emană cabinetul marelui vizir *Hakki pașa*, domnesc neînțelegeri, intrigi și ambițiuni, cari înlătură pe toți oamenii capabili din guvern.

De altă parte chestiunea Cretei se agravează într'atâta, c'a fost necesar să se trimită 25.000 de soldați la frontiera greacă, gata să deschidă focul în cazul, când în Creta se va proclama anexarea la Grecia.

În Albania insurgenții încă n'au lăsat jos armele, cu toții. La cea mai mică conflagrațiune cu Grecia, Albania va reîncepe acțiunea sa de rebeliune.

În Arabia, încă nu este potolită răcoala, iar în Armenia, după ultimele știri, spiritele sunt foarte agitate.

Grație acestei stări, albanezii au putut obține concesiuni, iar demersul patriarhilor grec și armean, împreună cu cel al exarhului bulgar, a obținut un succes neașteptat în privința privilegiilor creștinilor, privilegii, cari după declarațiunile ministrului instrucțiunii publice, *Abdurahman Șefer bey*, — care le-a comunicat ziaristilor — satisfac pe deplin pe șefii bisericilor creștine.

S'a obținut privilegiul, ca, comunele creștine să aibă dreptul de a întretine școlile sale; inspectorii școlari din partea guvernului nu vor putea să intre în școli, fără permisiunea președintelui comunei creștine respective, cum era până acum.

Un singur punct mai grav în chestia înțelegerii dintre guvern și bisericile creștine, adaogă ministrul, este acela relativ la serviciul militar: — se cere, ca vârsta să se fixeze la 20 de ani pentru luarea tinerilor în armată, pe când guvernul propune 17 ani.

Dar fiindcă legea recrutării prevede vârsta de 20 de ani, probabil, că ministrul confundă aceste două vârste, de oare ce legea nouă, votată în sesiunea trecută prevede, ca atunci, când într'o familie sunt doi frați, din cari primul a împlinit 20 de ani, iar al doilea n'a atins încă etatea de

17 ani, cel mai mare nu se va putea lua în armată, până ce al doilea nu va fi în stare să întretie familia, adică n'ar avea 17 ani împliniți.

CORRESPONDENȚE

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

Pantelimon impresurat și rănit, reușește să scape. — Goana după bandit

— 23 august.

Pantelimon era în codrii Neamțului și toată îndârjirea jandarmilor trudiți, toată dorința lor de a se împărtași din premiul de 2000 de lei pus pe capul banditului, se transformară într'o căutare aprigă, neostenită.

Norocul le surse, steaua lui Pantelimon părea c'a început să apună. Într'adevăr, pe la orele 3 și jumătate după amiază, o poteră alcătuită din zece oameni, pusă sub conducerea sergentului major *Ana*, șeful postului de jandarmi din Hangu îl descopere pe bandit.

Culcușul pe care acesta și-l alesese, era într'adevăr demn de istețimea și de îndrăzneala lui, și numai norocul trebuie s'ajute pe cineva ca s'ajungă până acolo și să descopere pe cel ascuns.

În pădurea dintre comunele Călugăreni și Hangu, aproape de fabrica de cherestea din comuna Crăcăoani, Pantelimon își clădise o colibă foarte mică pe marginea unui pârâu care serpuște prin arborii giganti și deși ai pădurei. Locul acela e cu totul accidentat, aproape inaccesibil. La spațele colibeii lui Pantelimon se ridică peretele abrupt al unui munte, așa că din partea aceasta mai cu seamă, el era cu totul ferit de orice primejdie.

Pantelimon se aflase cu o zi înainte, adică joi, la o foarte mare depărtare de locul unde a fost astăzi descoperit.

Într'adevăr, joi dimineața, jandarmii postului Războeni, umblând în cercetare au ajuns și la stâna unuia anume *Muturungă*, un fost hoț de cai, vestit în câteva județe. Stâna acestuia se află în cătunul *Boești* pendinte de comuna *Petricani*. Aci, la stână, jandarmii au găsit pe un flăcău al bătrânului căruia i-au spus, ca să-l descoase:

— L'am văzut pe Pantelimon.

— Apoi dacă l'ați văzut de ce nu l'ați prins.

— le răspunse dârz flăcăul bătrânului hoț de cai. Jandarmii cercetând de aproape casa din dosul stânei, zăriră în pod urme de mămăligă, și coji de ouă și de caș.

Intrebat asupra rostului acestor rămășițe, flăcăul n'a știut ce să răspundă. Dus la postul de jandarmi, după o strașnică instrucție prealabilă, el mărturisă că într'adevăr Pantelimon fusese ospătat de tatăl său în podul caselor.

Ca la un ceas după aceasta, jandarmii zăriră un om care se ferea și dădea târcoale stânei având o pușcă pe umăr. Era Pantelimon, recunoscut de jandarmi, cari începură să tragă focuri. Banditul însă, plecându-se pentru a se feri de gloanțe, o luă la fugă pe câmp prin porumburi, pierzându-și urma.

Bătrânul *Muturungă* a fost arestat și dus la Piatra.

Scăpat din mâinile jandarmilor din Războeni, și știind că e căutat prin părțile acelea, Pantelimon umblă o zi întregă parcurgând o distanță enormă, pe care alții n'ar fi putut-o străbato nici în trei zile. Într'adevăr, omul acesta, după asigurările celor cari îl cunosc de aproape, e extraordinar în ceea ce privește rezistența și iuțca la drum. În special prin părțile muntoase e neîntrecut. Ușurința aceasta l'a scăpat azi la Călugăreni din mâinile jandarmilor.

Într'adevăr, noaptea el ajunse la Mitocul lui *Bălan* unde fu zărit de cineva care anunță pe primarul din *Bălțătești*. Acesta, dupăcum am spus, sosind în grabă nu-l mai găsi.

Pe la orele 3, poteră sergentului major *Ana* dădu cu ochii de coliba lui Pantelimon, de altfel foarte bine ascunsă vederei.

În momentele acelea banditul tocmai își gă.

tea de mâncare: într'un ceaun era mămăliga pe care jandarmii o găsiră caldă și neînțeleasă, iar într'o tigăie niște fasole, din care de asemenea n'a mai avut vreme să ia nici o lingură. Din colibă, Pantelimon zări pe jandarmi, cari suiau spre ascunzătoarea lui. El ieși atunci repede afară și o rupse de fugă pe coasta muntelui, dreaptă aproape ca un perete. Banditul era numai în țări, fără suman, cu capul gol și desculț, având însă în mână pușca lui („le fauche“) cu două țevi. Ca un cerb rănit se asvârli cu o iuțea și agerime uimitoare pe munte.

În urma lui jandarmii traseră focuri. Un glonte îl răni, nu se știe în ce parte a corpului, dar s'au găsit urme de sânge.

În urma banditului se avântară și jandarmii pe coastă, dar le fu imposibil să-l ajungă. Pe când Pantelimon, cu o sprinteneală nemai pomenită, ajunsese aproape de culme, așa desculț cum era jandarmii, greoi și neobicinuiți cu asemenea curse, se suiau sprijinindu-se în armă, iar când făceau o mișcare greșită veneau de aberbeleacu unul peste altul.

Seara, când s'au infățișat șefului lor, domnul căpitan Chiriac, bieții oameni își făceau cruce și spuneau cu cea mai adâncă și sinceră convingere :

— Aista-i drac, nu e om, domnule căpitan ! Așa sărituri de căprioară n'am văzut la un om !

Scăpându-l pe Pantelimon din mână, jandarmii din Hangu, se reîntoarseră la coliba părăsită și aci găsiră, în afară de mâncarea banditului, și următoarele lucruri: un suman, o pălărie verde, o pereche de opinci, un pieptar de miel, un baltag, o traistă cu zece kgr. mălai, o cutie cu brânză de oac, o geantă de piele în care erau cartușele puștei, un revolver încărcat și trei scrisori adresate prefectului județului.

Toate aceste obiecte au fost luate și duse la jandarmeria din Hangu.

La orele 4 și jumătate p. m. au fost înștiințate autoritățile de cele întâmplate la Călugăreni.

Într'un landou tras de patru cai au plecat într'acolo d. Ivașcu, directorul prefecturii județului, d. căpitan Chiriac, comandantul jandarmilor și aghiotantul Crivăț.

După ce l-au scăpat din mâini pe Pantelimon, jandarmii s'au așezat să păzească trecătorile Boboteni și Andia din gura Hangului. De astă-dată erau siguri că-l vor prinde. Desbrăcat, desculț, rănit, n'avea cum să le mai scape. Și totuși le-a scăpat. Banditul a făcut un gest așa de temerar, așa de îndrăzneț, în cât nu se poate să nu-ți inspire un sincer sentiment de admirație.

Erau orele șase seara. Aproape trei ore de când se strecurase din mâinile jandarmilor. Dela fabrica de cherestea din Crăcăoani ieșeau lucrătorii, vreo 150 la număr.

Deodată, înaintea lor răsări un om desculț, cu capul gol, fără haină, cu picături de sânge pe cămașă, cu o pușcă cu două țevi în mână. Intinse arma și toți încrămeniră pe loc. În fruntea lucrătorilor se aflau trei: Carol Müller, Vasile Gheorghe Gorgovan și Petre Nazăru.

Pantelimon fulgerându-i cu privirea și cu țeava armei, spuse pe rând flecăruia din cei trei lucrători:

— Tu zvârlă 'ncoa pălăria, tu, sumanul, iar tu opincile.

Într'o clipă, Pantelimon primi cele cerute, le strânse și retrăgându-se d'andaratele, cu arma întinsă, dispăru din ochii celor 150 de lucrători, înmărmuriți, fascinați.

Din depărtare, un sergent de jandarmi care văzuse scena, zadarnic le striga să pună mâna pe bandit. Atât de extraordinară, de tragică și de neașteptată fusese apariția lui Pantelimon, încât, după ce se mai desmeticiseră, lucrătorii povesteau că privirea banditului așa de mult îi hipnotizase,

că le-ar fi fost literalmente imposibil să fi făcut cel mai ușor gest, cea mai nevinovată mișcare.

Înștiințați și de această îndrăzneță faptă a lui Pantelimon, d. director al prefecturii și însoțitorii săi, cari la orele 8 seara ajunseseră cu landoul la Bicaz, luară repede măsurile pentru prinderea banditului. O poteră începu căutările prin împrejurimile fabricii, iar o alta mai mare, de vreo 20 de oameni alergă spre muntele Petru-Vodă.

Pe de altă parte polițaiul din Tg.-Neamț se îndreptă spre mănăstirea Secu. S'a făcut repede o suficientă desfășurare de forțe, dar... nimic. Pantelimon a scăpat.

Cu sprinteneala și energia lui va fi ajuns departe și cine știe când le va mai fi dat jandarmilor să mai dea ochii cu dânsul.

*

După aceste peripeții Pantelimon a fost zărit, duminică, de două ori, de către potere și de către primarul din Bălătești, la distanțe de vre-o 500 metri.

Cei cari l-au văzut spun, că banditul este cu desăvârșire istovit. El se afla la locul numit pârăul Popii, pe un deal. A putut fi văzut bine. E slab, prăpădit, de-abia mai poate umbla.

Este absurd sigur, că de patru zile Pantelimon n'a mâncat nimic.

În locurile pe unde el e urmărit acum nu se află nici un adăpost, și înconjurat cum e, nimeni nu s'a putut apropia de dânsul ca să-și procure de-a le mâncării.

Autoritățile speră, că Pantelimon, constrâns de foame, va trebui să se predea.

Cum nu are nici un mijloc să se aprovizioneze, Pantelimon va fi nevoit să se predea în mâinile autorităților, afară doar dacă va preferi să moară de foame.

Cu toate asigurările directorului Ivașcu, că Pantelimon nu mai are cartușe, deoarece le-a uitat în coliba în care fusese surprins, cu toate acestea țărâniea umblă cu mare frică.

*

Pantelimon a adresat o scrisoare prefectului de Neamț, scrisoare care a fost găsită în geanta pe care Pantelimon a lăsat-o în coliba unde fusese surprins de poteră :

Domnule prefect,

Subsemnatul Toader Pantelimon, vă fac cunoscut că de geaba purtați atâta lume pe drumuri cu potere după mine fiindcă nu mă veți prinde, însă pentruca să fiți liniștiți binevoiți a-mi da niște acte bune, pașaport și două mii lei pentru cheltuială și voiu trece în altă țară, căci în caz contrar veți fi de răs față de alte state că atâția oameni nu pot prinde un singur om.

Ce veți câștiga dacă mă urmăriți? Că dv. oferiți 1000 lei celui ce mă va prinde și în caz dacă voiu fi prins trebuie să-mi dați hrană, haine și servitor.

La revedere căci eu plec după învoiele.

Vă salut

Toader Pantelimon

Regele pădurilor

și

Păunașul Codrilor

*

Scăparea lui Pantelimon devine din ce în ce mai imposibilă. Cinci sute de oameni îl înconjoară din toate părțile, și lanțul se restrânge mai aproape în jurul lui. Și apoi el mai e și obosit și nemâncat.

Luni dimineață, pe la orele 10, o poteră de 20 de oameni l-au zărit pe un vârf de deal.

Toți s'au pus pe fugă în urmărirea lui Pantelimon.

A fost o goană nebună, care a durat mai bine de o jumătate de oră. În acest timp Pantelimon a căzut din fugă de câteva ori. S'a ridicat însă și a continuat fuga, fără să poată fi ajuns de urmăritorii lui.

S'au tras focuri din toate părțile, ceea ce a pus în primejdie vieța multora dintre țărani din poteră. Aceștia trag fără nici o regulă, încotro apucă, și dacă lupta va continua astfel, nu este exclus să avem victime printre poterași.

*

Este aproape stabilit că țărani cari formează poterile îl fac scăpat pe bandit de câte ori au ocazia să-l prindă.

Zadarnic comandantul jandarmilor îi asigură că nu e nici o primejdie, că Pantelimon nu mai are cartușe, că pușca lui e o armă care nu mai poate face nici un rău, că nu mai poate fi întrebuințată decât ca un ciomag. Un ciomag mănuit de un om obosit și nemâncat de zile întregi !

— De, coane, cine știe, ne punem vieța în primejdie și ne rămân copilașii pe drumuri. Dar... lasă, l'om prinde.

Peste două ore, o poteră îl zărește iarăși. Aleargă după el, zvârle cu buturagi în urma lui ; Pantelimon se împiedcă, de un ciot, cade dar repede se ridică. Aleargă, dispăre în desimea codrului — a scăpat, a scăpat iarăși.

Nerăbdarea înfrigurată a reprezentanților autorităților al căror stat major — vre-o 30 la număr — e adunat la fabrica „Mitoc“ — a ajuns o adevărată tortură. Speranța cea mai încântătoare se alternează cu îndoiala cea mai ucigătoare. Totuși... poate, poate că va fi prins. Nu, va fi prins cu siguranță, trebuie să fie prins. Dar clipele trec ; nu se mai aude nimic. E ora 3, e 4 a dispărut orice urmă.

Poterașii încep să se adune, obosiți și necăjiți dar parcă păstrând în privirea lor ceva enigmatic, ceva care nu prevestește nimic rău pentru cel urmărit de boerii aceștia în uniformă sau în haine orășenești.

— Ei, ce se mai aude? Nu l'ați mai zărit? — întrebă „boerii“.

— Nu coane, parcă a intrat în pământ, bată-l Dumnezeu să-l bată !

Se pare că așa și e. A intrat ca'n pământ. Nimic nu se mai zărește, nimic nu se mai știe? Unde s'o fi ascunzând?

E o clipă de așteptare pentru toți. De se va mai face? Încotro vor fi porniți? Ar vrea să se întoarcă pe la casele lor, odihna și mulțumirea duminicii le-au făcut spulberate, mâine în zori trebuie să reînceapă munca.

Millan.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Biron central, stabiliment medical :

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmuța.**

Consultațiuni dela orele oreln 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alegere uriașă. La cerere se trimit în provincie bogate colecții de mustre.

Litere - Arte - Științe

DOINA OCHILOR.

*Dacăși putea să cânt vreedată
Tot ce e scris în ochii tăi
Ar răsună prin munți și văi
O doină caldă, zbuciumată.*

*In care-ar plânge obidirea
Și lacrimile ce le-ai plâns
Ș'amaru ce ți-n suflet strâns
Și tot ce ți-a muncit simțirea.*

*Ar asculta-o călătorul
Inmărmurit pe lungă-i cale
Și sufletu-i cuprins de jale
Ar ști atunci ce e dorul.*

*In ochii lui cerniți or plânge
In calde picături cântarea
Și-i s'o părea că vede zarea
Scăldată și mai roș în sânge.*

*Când va porni drumetul iar
Va duce 'n calca ce-o străbate
Tot focul doinei ascultate
Intr'o clipită de amar;*

*S'o povesti cu glas blajin
Că doina, cântecul de jale,
E'n zbuciumul privirii tale
Că sufletu-ți de doină-i plin!*

H. Millian.

Roma

Expoziția internațională de arte frumoase

Din capela sixtină, din pinacoteca Vaticanului, din galeriile Renașterii și din altarele împodobite cu mâna darnică a acestui veac fericit — să trecem la „expoziția internațională de arte frumoase ....“

Premărirind Italia trecutul apropiat, prin arta ei contemporană, nu va rămânea oare micșorată față de un alt trecut? Pictura și sculptura italiană de azi vor putea ele să reziste comparației cu închegarea strălucită a frumosului de acum câteva veacuri?...

Cu inoiala în suflet mă îndrept spre întinsa grădină Borghese, situată în partea de miază-noapte a Romei. Aici, pe două coaste paralele, se înșiruie, față în față, pavilioanele diferitelor state din Europa și chiar afară de continent.

În vastul pavilion internațional expune Italia împreună cu statele mai puțin pretențioase, cărora le-a oferit aici câte un colțisor: Olanda, Danemarca, Spania, Elveția, Suedia, Norvegia... Intru într'un vestibul din care mai multe uși, pe toate laturile, conduc în galeriile, ce par a nu mai avea sfârșit.

Dela această intrare, sculptura italiană îți produce o impresie covârșitoare, și rămân în cele din urmă cu convingerea, că ea salvează numele Italiei...

Din primele clipe ochiul e răpit de armonia de linii a atâtor atitudini și gesturi, cari dau o viață complexă și bogată acestui larg interior. Între altele, iată „Tristetea“ lui Gallori: figura îndurerată a unui tânăr, lăsată în palmă... Când vezi că se poate pune atâta suflet într'o piatră rece și că acolo el viază, în fiecare clipă — ai intuiția artei!

Apoi, în „Convoul mizeriei“ de Biondi, fiecare umbră de femeie, ce înaintează, ca și cea căzută din frunte, fac parte armonică dintr'o genială și bogată tresărire a unei inspirații omenești. Vestibulul mai are și altele neîntrecute și între ele grupul din mijloc de Andersen: „A mio fratello Andreas“, trista „Ofertă a inimii“ de Cavalieri și „Trista Vecchiaio“ de Fioravanti, înfățișând capul unei bătrâne... Rămânând singur în acest vestibul, aștepti ca marmorele, înzestrate cu cele mai bogate înțelesuri, cu viață eternă — să-ți vorbească — și în fiecare clipă par'că te gândești la un răspuns.

În ce privește însă pictura, Italia, deși își păstrează un loc de onoare între celelalte țări exponente, rămâne mult sub vremile de glorie ale artei italiene, cum nu se poate de altfel ridică nici sculptura la acele vremuri. După ce ai cercetat pinacoteca Vaticanului, capela sixtină, logiile și stantele lui Rafaol și, pe lângă câteva biserici, încă 2—3 galerii din Florența Renașterii, aproape întrecă această înșiruire de pânze din saloanele expoziției internaționale, îți va da impresia unor galerii de excelente copii. Totul e, în această pictură a zilelor noastre, dar, în majoritatea covârșitoare a cazurilor lipsește ceva... În ea este foarte multă școală, iar școalele, toate! — și cele reale și cele închipuite... Par'că te-ai găsi într'un magazin de mărunțșuri, în ale cărui galantare se înșiruie mărfurile cele mai variate și culorile cele mai rare și mai strigătoare — toate lucruri de fabrică, — iar față de acestea sunt lucrurile trainice, făcute mi-gălos de mâna răbdătoare: arta sfântă a Renașterii...

Totul e în pictura zilelor noastre: „concepție largă, îndrăzneală, tehnică, perspectivă, adâncime“... — totul, afară de virginitate și seninătate de inspirație... E reflexul sufletului modern, blazat, bântuit de toate teoriile...

Pără inoială sentimentul religios, care era odinioară cel mai însemnat izvor de inspirație, a fost în stare să dea operei de artă • vigoare și o seninătate cari răsar din sufletul închinat dumnezeirii... Chiar și operele fără legătură cu viața religioasă, trebuiau să aibă ceva din izvorul limpede și nescecat al sufletului creștin.

În fiecare sală găsești atâtea lumi ale artei formelor și culorilor... În sculptură, țările nordice par a se remarca, în „pavilionul internațional“, prin câteva lucrări mai de seamă, iar în ceea ce privește pictura, natural tot Italia are locul de cinste, neîndrăsnind par'că nici o țară din cele ce-și adăpostesc lucrările aici, să fie prea mândră într'o casă străină... *

Și după ceasuri petrecute prin atâtea pavilioane, prin săli ce par a nu se mai isprăvi, impresia prea puternică, ce mi-au lăsat-o operele Renașterii, pare a mai scădea, iar ele, cu coloratura lor cumpătată ca însuș elasicismul, se retrag în lumea seninătății, curăției și eternității lor... Și dela o vreme, din mulțimea aceasta de pânze una câte una începe să-ți oprească privirea — și te pome-nești, în cele din urmă, că ai mai sta în pavilionul Belgiei și mai vărtos încă în pavilionul internațional.

E cam acelaș proces ce petrece în sufletul celui ce trece dela biserică deadreptul la teatru; dela impresia unui înălțător serviciu divin la o dramă modernă; dela impresia adormitoare a simțurilor și liniștitoare a sufletului la biciuirea și turbarea lor.

Ceea ce, însă, te interesează și te și isbește, une-ori, când în pavilionul internațional, treci din sălile unei țări în ale celeilalte ori dintr'un pavilion într'altul, e timbrul, nota particulară, e atmosfera, în care trăiește și din care se adapă arta unui popor.

Iată servitatea, în care se îmbracă sufletul german în mărețul pavilion din stânga intrării; iată Elveția, cu seninătatea, cu măreția și bogăția de culori a naturii sale; iată dincolo sufletul francez pradă tuturor concepțiilor și nici unei credințe în artă... Franța, fără inoială, poate fi luată ca tip pentru ilustrarea vremurilor noastre de decadentă artistică. Sunt, cu toate acestea, lucrări remarcabile de pictură — în pavilioanele străine o sculptură mai puțină — în pavilionul francez. Între ele, are calitate deosebite Isus coborât de pe cruce („Durere“), al lui Ferrier și câteva portrete pline de expresie ale lui Duran.

Dar nicăeri nu găsești seninătate... Iar dacă vrei, totuș, să găsești, caut-o în pavilionul Belgiei, în peisagiile încântătoare ale lui Vytsman, Heymans, Mascotte și alții — și artă superioară poți să găsești în atâtea lucrări de sculptură ale Belgiei — și cu drept cuvânt, patria lui Rubens ocupă al doilea loc, după Italia, în această expoziție.

Ea se distinge și prin concepție și prin adâncime și prin idealul artei sale. Un loc de cinste alături de Belgia ocupă Anglia cu pânze de Poynter, Larsson, Jarquarson, Stokes, Graham și alții: gingașie, cult pentru frumusețile naturii, ca și pentru viața și manifestările sufleteste. De aici, câțiva portrețiști de forță... Dar mai presus de portrete, s'ar putea pune operele de concepție din pavilionul englez, între cari „Muribundul din stepă împresurat de vulturi“ al lui Dolman, produce o impresie neobiceinuit de puternică. Chiar și Ungaria, pe lângă câteva cunoscute opere ale lui Munkácsy, are și unele lucrări, cari opresc ochiul — ale unor pictori mai proaspeți...

Sârbia, care se putea mulțumi foarte bine cu locșorul ce i-l'ar fi dat Italia în pavilionul internațional, și-a clădit un pavilion propriu, în care abia se impun 2—3 lucrări și ai cărei pereți au rămas aproape goi — și bine e, că au rămas goi la urma urmei, fiindcă, dacă fi umplea, se compromitea cu totul...

Celelalte 4 expoziții, cari nu sunt internaționale și mai cu seamă... artistice, pe lângă că oferă un interes mai mic, în majoritatea lor, încă nu se inauguraseră la trecerea noastră prin Roma.

Romulus Clotec.

INFORMAȚIUNI

Arad, 6 septembrie 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme schimbăcioasă, scădere neînsemnată în temperatură și pe alocurea mai cu seamă la Nord ploi.

Prognostic telegrafic: Vreme schimbăcioasă, senin, pe alocurea ploi.

Temperatura la amiază a fost 25.9 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octomvre	Cor. 11.92
Grâu pe aprilie 1912	12.18
Secară pe octomvre	10.41
Secară pe aprilie	10.72
Cucuruz pe septemvre	—
Cucuruz pe maiu 1912	8.40
Ovăș pe octomvre	9.54
Ovăș pe aprilie 1912	9.77

Dintr'un alt carnet

O chestiune de actualitate, actuală cu 6 ani în urmă

Un colaborator — oțelit

O seamă de oameni hărăgoși, cărcotași dela fire cu o sîrguință deamăn de un scop mai nobil și mai cinstit, caută mereu cu lampa lui Diogene motivele de coartă.

În tendința lor de a desvâli neconținut câte un curs de puțină seamă a organelor „puse — și nepuse — în coasta lor“, dar toate „de concurență“, nu cunosc hotar.

E o procedură foarte ciudată aceasta, mai ales atunci, când însuși organul lor „sorioara demimondă“ băjbăie număr de număr de greșeli și monstruoșități stilistice.

Privește orice om cu pretenții de a fi considerat cât de cât serios, va trece peste asemenea insolente cu un gest ușor de dispreț. Poate de face atâta, să le atragă atențiunea asupra adevărului vechi moștenit dela înțelepții noștri strămoși: „*hodie mihi, cras tibi*“.

*

Nu vom stărui nici noi prea mult asupra acestor mici insolente veninoase ale „premenitorilor“ noștri, totuș nu putem să nu remarcăm de data aceasta un lucru foarte caracteristic pentru nemotivatele lor fumuri grandomane, cu cari relevă frazele puțin „cizelate“ ale altor organe de informație.

E vorba de „Cronica școlară“ a cochetei noastre surate din vecini. Par'că fermecată de un timp încoace, în ciuda tuturor sfortărilor marilor meșteri gazetari, cari o îngrijesc cu atâta atențiune, bine îngrijită cum este „Cronica școlară“ informează din când în când cu multă exactitate publicul despre evenimentele îndepărtate continente, despre Maroc, Germania etc.. Lămurind perfect situația politică din aceste țări îndepărtate. O particularitate aceasta a tovarășei noastre „mondiale“. Și încă foarte practică. Fineața de spirit ce o denotă aceasta amuzantă schimbare a rubricelor nici că o mai relevăm.

Am zis mai sus, că rubrica aceasta e cea mai bine îngrijită, stând sub directă supraveghere a generosului carnetar.

Asertiunea aceasta firește oricare cetitor credincios al „Tribunei“ o va contesta, reclamând dovedirea ei.

Mă rog.

Așa-i că ați cetit numărul de azi al „Tribunei“? Firește, și „Cronica școlară“?

— Da!

— Ei bine și ați avut un articol frumos, concis și cuprinzând multe adevăruri! Articolul e iscălit de un oarecare *Mihail Hurducaci*, inv.

Iată vă spun acum, că întreg articolul, pasaj de pasaj, frază de frază, cuvânt de cuvânt e plagiat. Da, e un plagiat prost și din cale afară naiv, al frumosului discurs de deschidere al d. director-inv. *Iosif Moldovan* rostit în a. 1906 cu ocaziunea adunării generale a învățătorilor, în Pecica.

Ar fi prea lung să dăm, măcar și numai spicuiri din el. Vă rog credeți pe cuvânt. Dealtcum discursul a apărut în numărul 1—2 (anul III.) al rev. „Reuniunii învățătorilor români“.

Și tot mai contestați că „Cronica școlară“ e o rubrică bine îngrijită?

*

Inc'odată deci stimabili și amabili *meșteri-strică*, mai mereu cu caprele, căci: *hodie mihi, cras tibi!*

G-dur.

De-ale noastre.

Inscrierile în Conservatorul de muzică și artă dramatică din București vor începe în ziua de 25 august și vor ține până la 5 septembrie.

Examenul de admitere va avea loc în zilele de 8, 9 și 10 septembrie.

La formularul de înscriere se vor alătura următoarele acte; extractul de naștere, actul de vaccinare, certificatul profesorului pregătitor pe timbru de un leu.

Repertoriul bucăților pentru examen, potrivit programului, se găsește scris la cancelaria școlii.

Recipisa taxei de înscriere plătită la Casa de Depuneri pe numele „Conservatorului“.

Restituirea actelor elevilor noui înscriși se va face între 1 și 15 octombrie.

Străinii vor aduce actele traduse în limba română.

Dispensa de studii și de etate se acordă de direcțiunea „Conservatorului“, în caz când elevii vor avea talente deosebite.

Se admit elevi noi numai în cursul inferior și — în mod excepțional — în primul an al cursului superior.

Elevii admiși la cursurile cari au mai mulți profesori, se vor împărți între acești profesori, dupăcum va crede de cuviință direcțiunea.

Elevii cari din deosebite împrejurări nu s'au înscris și examinat la timp, vor putea fi supuși prin excepție și dacă vor mai fi locuri, unui examen de admitere între 1 și 8 octombrie, dar acesta va fi ultimul termen și se va percepe o taxă de înscriere îndoită.

În curs de 10 zile dela afișarea rezultatului elevii noui înscriși vor trebui să plătească taxele de frecvență de instrument conform regulamentului.

Debuturi artistice în Arad. Anunțăm publicului român, că cu prilejul adunării generale a învățătorilor noștri, care se va ține în 17 sept. n. în Arad, seara va avea loc și un concert la care-și vor da concursul: *d-soarele Leontina Papp, Dora Lepa și Eleonora Luca și d. Adrian Popescu.*

Serate de ale meseriașilor noștri. Joi, în 27 iulie 1911 Reuniunea sodalilor români din Si-

biiu a ținut a VII-a ședință literară, care totodată a fost și festivă.

G. Gheorghe Poponea, vice-prezidentul reuniunii, anunță publicului azistent, că d. prezident V. Tordășianu fiind dus din Sibiiu va conduce d-sa ședința literară. După cetirea protocoalelor luate în ședințele administrative, d. Gh. Poponea își ține instructivul cuvânt de deschidere.

Între altele se referă asupra punctului cetit din partea d-lui notar, prin care se anunță, că harnicul prezident al Reuniunii, d. Victor Tordășianu a fost ales membru onorar al societății „Remânia Jună“ din Viena pe baza meritelor sale neperitoare și al sacrificiului desinteresat pus în cauza clasei noastre de mijloc.

În câteva schițe biografice se expune activitatea acestui neobosit luptător al meseriașilor români de sub coroana sfântului Ștefan, arătându-se într-o palidă icoană munca uriașă, ce a depus-o d. Tordășianu în decurs de aproape 14 ani, de când stă în fruntea Reuniunii, pentru interesele meseriașilor și comercianților noștri.

Mai vorbește apoi referitor la ajutorarea săracilor la Crăciun, spunând, că „Societatea internațională pentru ajutorarea copiilor săraci în preajma Crăciunului“, între alte societăți, a invitat și Reuniunea sodalilor români să-și dea concursul prin corul de care dispune; a arătat însemnătatea acestei instituții filantropice, exprimându-și dorința de a da tot concursul posibil și Reuniunea sodalilor români la o serbare cu un scop atât de nobil.

Dupăce mai vorbește în linii generale referitor la meseriașii noștri, declară ședința literară a VII-a, care tot odată e festivă, de deschisă.

Punctul prin l-a format corul bărbătesc al Reuniunii, cu unele bucăți foarte drăguțe. D. Ioan Stanciu, cu puternica-i voce de tenor, a cântat românețe sentimentale, fiind viu aplaudat. Învățăcelul tipograf Gavrilă a fost comic în predarea anecdotei lui Șperanță: Fluorul săciului. D-soara A. Vestemanu, cu vocea-i dulce de sopran farmecă întreg publicul prin cântarea unor doine duioase. A urmat din nou corul bărbătesc al Reuniunii cu două bucăți foarte bine predate. D. Ignaton cu o artă deosebită a executat mai multe doine la violină. Tremura lin arcușul de gâtul vioarei, scoțând suspine din obiectul acela noinsuflețit, care sub vrăjtele-i mâni căpăta viață, iar câteodată atingea sublimul prin notele dureros de dulci ce le scotea din ferneceata-i vioară. Publicul a isbucnit în aplauze silindu-l să repete din nou. După aceea învățăcelul rotar I. Văcariu a declamat poeziile „De-a băiatul“, „La părau“ și „Culegând floricele“ de C. Negri.

Au mai fost și alții, cu unele declamațiuni, ale căror nume îmi scapă.

Se sortează apoi între participanți mai multe broșuri.

După aceasta d. G. Poponea mulțumește publicului azistent pentru participare și invită la viitoarea ședință care se va ține în 31 August a. c.

El. M.

Din patrie.

Un tablou scârbos. În Lugoj a trecut deja în conștiința publică, că ceartă fără ingerința husarilor nici că se poate imagina. Și s'a infiltrat această părere în așa măsură, încât locuitorii pașnici nici nu mai îndrăsnesc să iasă pe inserate la stradă.

Abia zilele trecute zdrobiră militarii pe un biet muncitor, azi putem înregistra din nou un caz de brutalitate militărească.

Un comis industriaș, cu numele Iosif Fazekas petrecea într'un colțisor de cafea, când a intrat în local zidarul Vasile Barca, care fără să zică un singur cuvânt îi aplică celui de mai nainte câteva palme

strașnice. Firește acest gest provocase un penibil incident.

Abia se încăierară însă, iată că pe ușa izbită în lături năvălesc doi husari „viteji“, aruncându-se, sub pretextul susținerii de ordine, asupra lui Fazekas, snopindu-l fără milă cu săbiile.

Ba încălziți odată, au întors și tăișul săbiilor, periclitând deadreptul vieța lui Fazekas. Acesta deci, în ultima desperare, scoase revolverul și-l descărcă de cinci ori după olaltă asupra potrivnicilor, făcând însă să rănească pe vre-unul.

În urma acestor pușcături, husarii ca ieșiți din minți au apucat să taie cum le vinea la mână, că la sfârșitul luptei cei doi contrari „civili“, s'au ales răniți de moarte, iar mai mulți dintre privitori cu lesiuni ușoare.

Și toate aceste nu s'au petrecut în secolul XV, să nu credeți. E un simplu și respingător tablou, ca atâtea altele, a civilizațiunii maghiare.

Facă vie. E o poveste atât de banală și atât de tristă. Năcazurile multe, soarta mașteră zilnic tot mai mult șterge surâsul de pe buze și fură mereu strălucitoarele raze ale ochilor. În decursul vremii sufletul vesel și optimist își pierde polenul și ființa supusă durerilor, cade pradă celei mai dezaastroase boli, melancoliei.

Câte ființe pline de viață și sănătoase nu au succumbat de greutatea năcazurilor și câte victime va secera viața încă de acuma înainte?

O văduvă nenorocită Ileana Simondici, luptând cu mizeria, melancolia îi înstăpânise sufletul. Era în Pesta, în tartarul acesta grozav, al existențelor minuscule și nu mai răzbi cu sărăcia, iar loviturile necontentite ce i le aplicase soarta, răpindu-i mereu iubii ei, o răpuseră.

În zilele din urmă în sfârșit inebuni. Într'un acces s'a vărsat cu petrol și și-a dat foc. Flăcările se ridicau cu furie spre tavan, îmbrățișându-i cumplit istovitul său trup. Ardea facă vie, luminând în depărtare, dar nimeni nu o băgase în seamă. Abia dimineața au dat peste corpul ei carbonificat.

Petrecere. În 24 septembrie n. 1911 *sindicatul tipografilor arădani* aranjază o foarte frumoasă petrecere de culesul viilor, precedată de un concert variat și select, în parcul orașenesc (Városliget). Începutul la ora 8 seara.

Dela frați.

Vizita reginei la Constanța. Se dă cu sigur că la începutul lunii septembrie M. S. regina Elisabeta va sosi în Constanța.

În acest scop se fac preparativele necesare la pavilionul régál din port, unde se mai construiesc încă două cabine necesare persoanelor din anturajul Suveranei.

Aceste lucrări vor fi terminate până la 1 septembrie v.

Groznic accident de automobil. Duminică dimineața, domnul Leonida a organizat o excursiune cu automobile la Brașov și împrejurimi. La excursiune au participat vre-o 20 persoane cu 7 automobile.

D-na și d. Leonida, d. dr. Titi Constantinescu și încă o d-nă au luat loc în automobilul „Fiat“ de 90 cai putere, cu care celdintăi făcuse sâmbătă extraordinara călătorie dela București la Sinaia.

Distanța dintre Sinaia și Brașov a fost parcursă de cele 7 automobile în condițiuni perfecte, fără nici un accident.

Prima fabrică de trăsurile de pe câmpie.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

Asortiment stabil de mai mult de câte 40 bucăți!

calese diferite la dispoziție!

Telefon 439. Preț curente se trimit gratuit și francat

Dela Braşov excursiunea a continuat spre Bran. În fruntea cortegiului se afla automobilul d-lui Leonida.

În apropiere de Bran d. Leonida, care conducea automobilul, constată, că direcţia vitezei este ruptă. Cu toate acestea călătoria continuă.

La o distanţă de 4 kilometri depărtare de Braşov automobilul, care avea o viteză foarte mare, a sărit într'un şanţ.

Toate persoanele din automobil au fost aruncate în direcţii deosebite, afară de d. Leonida, care a fost prins sub vehicul.

Imediat după acest automobil, a sosit acel al domnului dr. Costinescu şi un al treilea, în care se afla d. Florian Procopie Dumitru.

D. dr. Costinescu a desbrăcat imediat pe d. Leonida şi a putut constata, că acesta n'avea nici o leziune externă pe corp, dar că se produsese o puternică hemoragie internă.

Capul nefericitei victime avea un aspect îngrozitor. Făcea impresia, că a fost carbonizat.

Fiind întins pe iarbă, Leonida avu un moment de luciditate şi a putut spune următoarele cuvinte:

— Am dureri grozave... Aşi vrea să mor mai repede...

Apoi ceru să i-se facă o injecţie şi căzu în nesimţire.

Rănitul a fost imediat pus în automobilul d-lui Florian Procopie-Dumitrescu şi dus la spitalul din Braşov.

Aci nu s'a mai permis nimănui să vadă pe victimă.

Peste câteva minute Leonida îşi dădu sfârşitul.

D-nei Leonida, care a scăpat neatinsă din acest groaznic accident, i-s'a ascuns tragicul sfârşit al soţului ei.

D. dr. Titi Constantinescu are o rană sub ochi. Starea d-sale nu e gravă.

Excursiunii s'au înapoiat cu automobilele la Sinaia pe la orele 9 scara. Toţi erau consternaţi de nenorocirea produsă.

Vestea despre acest groaznic accident de automobil, s'a răspândit cu iuteală în Sinaia şi a produs o impresie dureroasă în toate cercurile.

*

Leon Leonida este principalul întemeietor al automobil clubului român din al cărui comitet a făcut parte în permanenţă.

Graţie activităţii lui, s'a regulamentat şi în România circulaţia automobilelor şi tot lui i-se datorează cele trei curse de automobile, în urma cărora, numărul vehiculelor automotrice a crescut aşa de mult.

Ca conducător de automobil în cursele acestea, Leon Leonida şi-a păstrat totdeauna locul întâiu, şi a manifestat în acest scop un curagiu extraordinar şi o ambiţiune fără pereche.

Curajul său este cel dintâiu în România şi acum în urmă a înfiinţat pe lângă automobil clubul român, o şcoală de conducători de automobile, care dă rezultate excelente.

Leon Leonida era cunoscut şi simpatizat în societatea înaltă şi la Curtea regală. Principele Carol a făcut adesea în tovărăşia lui Leonida curse vertiginoase şi a luat loc în trăsură lui în cursa Bucureşti-Piteşti.

Marile serbări din parcul Carol I. (Filarct) (28—30 aug.)

1) **Cazarmele şi şcolile militare la dispoziţia vizitatorilor.**

Avantagiile cu totul extraordinare ce aveam până acum*) pentru marile serbări ale Ligei Culturale, se încoronază prin înbunirea ce a binevoit a ni-o face domnul ministru al războiului prin faptul, că ne-a pus la dispoziţie cazarmele şi şcolile militare, care sunt libere în zilele serbărilor noastre. Numeroasele scrisori ce am primit în ultimul timp aveau aproape toate ca preocupare principală găzduirea. Ei bine, acum această chestiune importantă, s'a rezolvit în un mod cum se putea mai potrivit şi mai favorabil.

S'au luat deasemenea măsuri ca hotelurile să-şi menţină preţurile obicinuite aşa ca nimeni să nu fie speculat.

Amintim că cu privire la călătorie *reducerea generală de 75 procente* e valabilă dela 26 august până 1 sept. Legitimările la venire constau din biletele loteriei ligei, care se iau dela cassa fiecărei gări deodată cu biletul de tren.

2) **Masa.**

În parc s'a instalat în localul fostei ospătării regale din timpul expoziţiei un birt popular, în care cu preţuri ieftine, stabilite de comitetul organizator al serbărilor, se vor găsi mâncări felurite, suficiente, curate. Onor. public este înştiinţat despre aceasta.

3) **Doinele cântate de bucium şi caval de ciobanii din Vrancea.**

Nimic n'au cruţat organizatorii pentru a aduce la serbările Ligei cele mai neaşteptate şi plăcute surprize. Un lucru ce nu s'a mai văzut până acum la nici o serbare din Bucureşti îl formează splendidele doine româneşti, cântate cu atâta foc de ciobanii din Vrancea.

În ziua de 26 august sosesc în acest scop în Bucureşti, 8 dintre cei mai dibaci ciobani din Vrancea, chipeşi, volnici, eurafi, cu îmbrăcămintea lor tradiţională şi cu nedeşlipitul de ei bucium, caval şi fluer.

Atunci vor răsună şi arenele romane din parc şi întreaga grădină de minunatele lor doine.

4. **Artificiile şi rachetele.**

Este recunoscut de toţi că cele executate de pirotehnia armatei nu se mai execută de cătră nici o fabrică de artificii din ţară. Ca formă, ca durată, ca varietate, ca strălucire, sunt tot ce poate fi mai fermecător în această ramură.

Ministru de războiu a binevoit să dispună ca pirotehnia armatei să înalţe mari cantităţi de artificii în toate zilele serbărilor noastre. Acesta e încă un punct din program ce se va executa mult mai satisfăcător decât prevederile dela început.

Din străinătate.

Tratatul marocane. În cercurile politice vieneze se vorbeşte de mult, — şi presa din străinătate a şi înregistrat-o aceasta — că cu prilejul tratatelor marocane şi Austro-Ungaria va lua parte la rezolvirea definitivă a chestiei marocane. Astăzi „Freistadt“, organul cercurilor clericale-conservative mai înalte publică un articol mai lung, în care spune, că şi Austro-Ungaria trebuie să-şi facă pretenţiuni faţă de Franţa. Francezii au închis total Algirul dinaintea comerţului austriac şi unguresc şi e teamă, că acelaşi lucru se va întâmpla şi în Maroc, dacă Franţa va primi aici protectorat.

Monarhia noastră trebuie deci să ceară Franţei asigurarea, că atât în Algir, cât şi în Maroc va urma a face o politică deschisă faţă de comerţul extern austriac şi unguresc.

Paris, 6 sept. — La ministerul de externe se crede, că astăzi sau mâine Kiderlen-Waechter, secretarul ministerului de externe german va comunica marelui ambasador francez Cambon, că Germania primeşte de bază a tratatelor proiectul prezentat de marele ambasador francez. Dacă s'ar întâmpla aceasta, atunci în săptămâna viitoare se vor începe tratativele în merit, cari înainte de toate ţintesc recompensarea Germaniei prin o parte din ţinutul Congo.

Metz, 6 sept. — Ieri în oraşul Metz se răspândiseră din nou veşti războinice. Trupe de soldaţi au parcurs oraşul, ceea ce a făcut să se creadă, că Germania concentrează. Deponenţii băncii din Metz au asaltat banca orăşenească cerând extradarea depunerilor lor.

Stettin, 6 sept. — Veştile războinice se mai menţin încă. Până ieri seară banca din Stettin a plătit depuneri în valoare de patru sute mii de mărci.

Dispariţia unei românece din Marienbad. Agenţia „Herzog“ află din Marienbad, că a dispărut de acolo o românece de frumuseţe rară, anume Maria Benary, care venise să facă cură. Dispariţia produce o enormă senzaţie.

O nouă victimă a aviaţiunii. Locotenentul Marron, aviator militar, făcând diferite zboruri lângă Chârtres, în Franţa, a căzut victima unui accident.

Aparatul s'a răsturnat şi în urma unei explozii a benzinei a luat foc căzând cu iuteală vertiginoasă la pământ.

De sub ruinele aeroplanului s'a scos cadavrul complet carbonizat al aviatorului.

Acţiunea Spaniei în Maroc. Primul ministru spaniol Canalejas a declarat unui corespondent al ziarului „Giornale d'Italia“ că are ştiri din Melilla că s'ar fi adunat acolo numeroşi marocani.

S'a dat ordin comandantului spaniol să fie în defensivă. Spania nu urmăreşte o politică de cucerire în Maroc dar va apăra cu toată puterea drepturile ei. Zvonul după care Spania ar fi înclinată să cedeze colonii este o simplă fantazie.

Intrunirea socialistă din Berlin. În parcul Treptow din Berlin a avut loc o imensă întrunire socialistă în contra războiului. Au luat parte 200 de mii de persoane.

Oratorii au vorbit de pe 10 tribune. Oratorii principali au fost Liebknecht şi Molkenbuhr.

Liniştea nu a fost turburată.

S'an prezentat însă 100 de cazuri de insolajie dintre cari 20 mai grave.

Ajutoarele Vienei pentru inundaţii din România. Am anunţat la timp că în consiliul comunal din Viena s'a propus a se acorda un ajutor inundaţilor din România. Chestia a fost trimisă comisiunii speciale.

În urma raportului comisiunii, consiliul comunal a acordat 3000 coroane pentru inundaţii din România.

Bătăie între ofiţeri şi sergenţi spanioli. La cazarma din Valenza s'a iscat o bătăie între ofiţerii de gardă şi sergenţii regimentului. Asupra cauzei acestei încăierări n'a transpirat nimic în public, se crede însă că sunt motive politice la mijloc.

Consiliul de războiu a fost convocat în şedinţă extraordinară pentru a judeca cazul.

O stradă inundată de bere. Un depozit cu bere în Petersburg, prăbuşindu-se, butoalele s'au spart; 800,000 litri de bere s'au scurs inundând strada şi oprind circulaţia.

Nenumăraţi derbedei profitând de ocazie s'au aruncat în puhoiul de bere înghiţind cantităţi enorme şi îmbătându-se complect. Cu mare greutate poliţia i-a putut smulge din vârtejul acestui chef, unice în felul lui, salvându-i dela înec.

Holera. Veneţia. Primarul a cerut guvernului noi măsuri contra holerei.

La Chioggia epidemia a secerat numeroase persoane între cari şi mulţi funcţionari sanitari.

La Carpenga au fost altăieri 40 de cazuri între cari 9 mortale.

Viena. — Trei cazuri de holeră au fost constatate la Valle San Pietro lângă Arbe, în Dalmatia.

Constantinopol. — Un caz de holeră s'a ivit pe bordul canonierei „Newshehir“; un caz pe crucişătorul „Berkisgtwet“, ambele ancorate în Constantinopole.

Salonic. — În ultimele 48 de ore au fost constatate 5 cazuri de holeră la spitalul militar şi în cazarmile învecinate: un caz la şcoala de jandarmerie; 2 cazuri printre redifii sosiţi eri din Kossowa.

În ultimele 24 de ore au fost: la Uscub 47 de cazuri, dintre cari 22 mortale; la Monastir 52 dintre cari 37 mortale;

280 de persoane se găsesc în carantină la Ostrowo.

Constantinopol. — Holera se întinde în mod primejdios printre trupele întoarse din Albania cari sunt tăbărite lângă Beikos pe ţarmul asiatic al Bosforului. Se zvoneşte că în ultimele trei zile ar fi murit câteva sute de soldaţi şi mai mulţi ofiţeri.

Belgrad. — Monitorul oficial anunţă că un caz de holeră a fost constat în satul Becca, la graniţa sârbo-turcă.

Budapesta. — Două cazuri de holeră au fost constatate aci.

Un incident între Franţa şi Spania. O notă oficioasă arată că Spania va ocupa Ifni, pentru a pune un sfârşit amănărilor. Maghzenul se apără de a fi profitat de situaţiunea franco-germană şi şi-a arătat în mod amical motivele sale către Franţa. Chestiunea Ifni de altminterlea, a fost rezervată prin acordul ispano-francez din 1904.

Ocupaţiunea punctului Ifni, proiectată de către Spania, a provocat aci — precum asigură o comunicaţiune în aparenţă oficioasă — o aşa de mare neplăcere, în cât unele cercuri cer guvernului fran-

cez să denunțe acordul franco-spaniol din 1904 și să-și reia libertatea de acțiune față de Spania. Ziarul „Le Temps” scrie: Această ocupațiune necorectă ca formă, a unui punct privit ca fără de valoare de către spanioli, nu se lămurește decât prin presupunerea că spaniolii sunt plini de o vrăjmășie geloasă împotriva Franței și vor să intre în posesiunea unui gaj. Se va vedea în curând dacă a făcut sau nu bine.

Aviațiune. Aviatorul german Thelen a sosit duminică pe câmpul de aviațiune din Copenhaga după ce a trecut cu aeroplanul strâmtoarea Kattegat.

Aviatorul a fost primit cu ovații.

Contrarevoluție în Portugalia.

Noaptea târziu în Lisabona se răspândise vestea, că *trupe monarhiste înarmate* au cuprins orașul Chavez și ele înaintază spre Lisabona. În orașele din cale mulți monarhiști s'au alăturat revoluționarilor, șefii cărora promit sume mari celor ce li-se alătură. Vestea aceasta a stârnit în Capitală mare frică și teamă. Ministrul de externe întrebat fiind despre adevărul acestei vești a răspuns, că într'adevăr a primit știri despre apropierea trupelor monarhiste înarmate, dar asigură populația, că s'au luat toate măsurile de apărare.

Lisabona, 6 sept. — Trupele monarhiste au pătruns în țară prin orașul Chavez. *Guvernul a trimis trupe în contra lor și nădăjduiește, că-i va succede să învingă pe revoluționari.*

Groznică nenorocire din Londra.

Din Londra vine știrea, că trenul electric plin de pasageri, în majoritate lucrători s'a răsturnat ieri la o curbă în foubourgul Lewisham.

Un lucrător a fost omorât pe loc; 35 sunt grav răniți.

În drum spre spital a mai murit un lucrător, iar alți cinci se află în agonie.

Două vapoare japoneze la Fiume. Au sosit și au fost salutate cu 24 salve, vapoarele de războiu japoneze „Kurama” și „Tone”, cari au luat parte la revista flotei engleze. După obiceiuita cercetare sanitară a vapoarelor, căpitanii au fost salutați de ambasadorul Austro-Ungariei la Sokio, care se află actualmente la Abazzia.

Vapoarele vor pleca la 7 septembrie st. n. la Polo, iar de aci la Malta și se vor întoarce în Japonia prin canalul de Suez.

Explozie pe un torpilor. O explozie de lichide combustibile s'a produs la Kiel pe bordul unui torpilor. Trei oameni din echipagiul au fost răniți grav, iar doi mai ușor.

Esuarea unei excursiuni rusele din Lemberg. O excursiune rusele a fost organizată de aci la Kiev, unde excursioniștii urmau să fie primiți de contele Bobrunskx și celebrul călugăr Ihodor.

Cum însă în loc de 2000 excursioniști, cum se proiectase, nu s'au putut aduna decât 60. contele și călugărul au plecat indignați refuzând să vadă pe excursioniști. Aceștia s'au reîntors amăriți la Lemberg.

Restabilirea ordinii la Ardebil. Modjelah es Saltaneh, care a ocupat Ardebil în numele fostului șah Mohamed Ali, a restabilit ordinea la Ardebil apoi a plecat în direcțiunea Serah pentru a se uni cu trupele din Schudeha.

Aventura unui aviator. O aventură curioasă a avut aviatorul francez Gidy, care, zilele trecute, a voit să participe la o cursă de distanță (Lhumery).

Gidy zbura cu o mare ușurință pe un monoplan. El se găsea la al optălea tur și când tocmai era gata să vireze spre Lhumery, de care se apropiase, iată că o companie de prepelețe, urmărită de un vânător, se repezi spre monoplan și se așezară toate în capul aparatului, care nu se aștepta de loc să aibă asemenea pasageri.

Prepelețele, prin mișcările lor sburdalnice, făcură ca aparatul să piardă echilibrul.

Aviatorul abia a avut timpul să aterizeze, căci imediat monoplanul se răsturnă.

Diverse.

Teatrul Apollo. joi în 7 septembrie prezintă următorul program: 1. Gazeta cinematografică (cuprinzând toate evenimentele mai de seamă din lume). 2. *Imini eroice* (dramă americană, senzațională). 3. Cavalerul pompier (umoristic). 4. Corsica (peisaj). 5. Un detectiv șiret (comic). 6. Fluierul fermecat (dramă indiană. Senzația zilei de 500 m. Jocuri, obiceiuri indiane). 7. Mirele a dat de belea (comic).

Inceputul reprezentațiunilor la orele 6, 7 și jum. și 9 seara.

Printul Carol și Osman Pașa. S'au pus în circulație copiii de pe tabloul picturii Fr. Kaiser, aflat în palatul regal din București. Iată legenda interesantului tablou:

În noiembrie 1877, Plevna ajunsese că fie impresurată din toate părțile de oștirile române și ruse, așa în cât viteazul Osman Pașa nu mai putea primi ajutoare și provizii de nicăieri. Lanțul de fier al impresurătorilor se apropie tot mai mult și-

— zisei cam în glumă. Aveți bunătate să-mi pipăiți pulsul.

Dânsa se supuse zimbind și mă asigură, că bate foarte regulat.

— Atunci nu mai rămâne îndoială, că v'am văzut mai înainte și încă tot așa de clar ca și în clipa aceasta. Aceeaș față din care se reflectează compătimirea, aceeaș statură, aceeaș haină ca și atunci.

— Când a fost „atunci” despre care-mi vorbești? — zise dânsa cu un fel de mirare, care o luai drept consternațiune.

— Știe D-zeu, — zisei la rândul meu atâțat de curiozitate.

— Mie mi se pare ca și când s'ar fi petrecut demult deja, însă tot în aceasta odaie. Cu d-voastră era o damă tânără în haină cernită cu val negru. Pe dânsa, — o chiamă d-ra de Marmels, — mi-e cunoscută din Viena. Te conjur să-mi spui, e posibil ca să fi fost dânsa și încă aici în Disentis, — ceeace mai că nu-mi vine să cred?

Doamna de Castelberg mă asculta și fața ei exprima îngrijorare. La urmă îmi pipăi de nou pulsul elătinând din cap și mă întrebă, dacă într'adevăr mă simțesc bine? Nu voia să știe nimic despre ceeace pretindeam eu a fi văzut și susținea, — dupăce se informase cu deamăruntul și în detalii asupra d-șoarei, — că așa fi avut o viziune, o presimțire, cum au uneori bolnavii cari aiurează sau muribunzii.

Ce zici tu Sabină? Mă rămășesc, că ești

strângea din ce în ce mai tare. Frigul creștea și lemne nu mai erau nici pentru pregătirea mâncării. Nu mai erau medicamente, nici scamă. La începutul lui decembrie, soldații turci nu mai primiau pe zi de cât 50 grame de pâne, doi trei știuleți de porumb și ceva orez.

În sfârșit se ținu un consiliu de războiu și Osman hotărî să năvălească cu toată oștirea ce-i mai rămăsese și să spargă liniile dușmane. El împărți proviziile de soldați, dete fecăruia câte 150 de cartușe și mai facu un pod peste Vid pentruca să înlesnească trecerea. În dimineața de 10 decembrie Osman cu 20.000 de oameni trece Vidul, iar restul de 20.000 avea să-l urmeze după două ceasuri. Turcii fură primiți din toate părțile de gloanțele rusești, dar ei nu se opriră și luară câteva pozițiuni rusești. Acum ar fi trebuit să vie în ajutor rezerva de 20.000 de oameni, aceasta însă suferise deja mai multe înfrângeri din partea românilor cari intrară cei dintâiu în Plevna. Nu mai era nici o scăpare. De o parte înaintau rușii; de alta românii. De aceia Osman fu silit să se retragă peste Vid, bombardat de artileria română și rusească. Calul lui Osman căzu lovit de o sburătură de granată, el însuși fu rănit la picior.

Mareșalul turc fu dus într'o casă mică, unde anzi dela generalul Ganetzky, că trebuia să se predea necondiționat. Atunci eroul dela Plevna se întoarse către medicul său și-i zise c-o liniște orientală. „Zilele trec, dar ele nu se aseamănă!” Apoi întinse generalului rus sabia sa de onoare pe care i-o dăruise Sultanul.

Pe drumul spre oraș, prințul Carol al României întâlni trăsura, în care ședea Osman pașa cu medicul său. Fu un moment mișcător, când prințul întinse mâna bărbatului același, care ținuse în loc două oștiri, timp de atâtea luni de zile.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

Un candidat cu praxă

află aplicare în cancelaria subscrișului. Intrare 15 Septembrie n. ori 1 Octombrie.

Dr. Ioan Pop,
advocat, Alba-Iulia.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”,

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(37)

— Urmare. —

Uli mă asigura, că dânsa mă cercetase deja de mai multoieri spre a afla de ce am nevoie și spre a se îngriji de mine și de cele trebuincioase pentru mai marea mea comoditate, nu-mi aduceam însă aminte de nimic. Când crezu în sfârșit medicul, că sunt destul de bine, îmi anunță vizita d-nei de Castelberg, care nu pregetă să mă cerceteze într'o după amiază în odaia mea.

După cele dintâi fraze amicale ale dânsiei și de recunoștință caldă din partea mea, nu mai putui să-mi deslipesc privirile de pe dânsa, căci ea era persoana pe care o văzusem în societatea damei cu voal negru. Nu-mi puteam însă da seama, când și cum, în realitate oare sau doară în aiurările mele piceinuite de friguri? Inzadar îmi chinuiam mintea să dezleg această enigmă, căci nu puteam.

— Mie mi se pare stimată doamnă, că încep să aiurez din nou în prezența d-voastră,

fără doar și poate dinainte de partea doamnei de Castelberg. Nici eu singur nu cutez să afirm, că a fost oare realitate sau numai o nălucire?

XXI. Continuarea jurnalului.

Epistola mai e aici. Desfac plicul și rup sigilul spre a o continua, nu doară că așa avea să-ți împărtășesc ceva important, ci ca să mai stau de povești cu tine. Nu mă pot lipsi de prietenul meu devotat, de Uli Goin, iar unor mâni străine n'as vrea să încredințez această scrisoare destinată pentru tine, ca să o ducă la Chur. Nici în vreme de pace nu-i tocmăi vrednic de încredere serviciul poștal între Chur și Disentis, unde mai pui, că acuma suntem în timp de rezbel. În țară stăm foarte rău cu siguranța publică, poate mai rău decât oricând. Uciderea prizonierilor francezi în noaptea de 4 spre 5 martie, nu a rămas fără consecințe. Generalul Massena a amenințat în Chur, că va preface Disentis-ul într'un morman de cenușă dacă nu i se vor extrada autorii crimei. Aceasta în loc să producă spaimă în popor, din contră încă a mărit furia și desperarea lui. De atunci se pot vedea alergând dela sat la sat oameni pe cărări puțin umblate ca un fel de soli ziua-noaptea și când se întâlnesc doi își șoptesc tainic la ureche. Se vorbește de adunări secrete ținute noaptea în șuri și pe la stăniile ciobanilor. O fierbere mută dăinuiește, dovadă că se pregătește ceva.

(Va urma.)

Dr. Nicolae Ittu

med. univ.

calificat pentru catedra de igienă, pentru posturile de medic la tribunal, miliție, școale, etc., întors din călătorie și ordonează zilnic în **Sibiu** strada Cisnădiei (Nagy-Disznód útca). Nr. 43, etaj I.

Caut un candidat de avocat cu praxă bună.

Condiții foarte favorabile. Postul e a se ocupa în 1 sau cel târziu 15 Septembrie a. c.

Dr. ROMUL VELICIU,
advocat în Arad.

Înștiințare.

Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că mi-am deschis

cancelaria advocațională

în **Deva** (Strada Petöfi Sándor Nr. 4 în fața casei comitatului și vecinătatea tribunalului regesc).

Cu deosebită stimă:
Dr. Petru Groza,
advocat.

Subsemnatul caut:

Un candidat de avocat român
cu praxă, eventual și praxă începătoare pe 1 Octombrie a. c.

Dr. Ioan Hica,
advocat în Hațeg (Hatszeg).

Birou de informații!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agenură românească.

Orice informații relativ la petițiile înaintate la ministere și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2-3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III:19.

S'a deschis!
prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, argintării și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Imprumuturi

cu amortizație și împrumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloceste mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

∴ Telefon Nr. 671. ∴

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscriberului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str, Deák-Ferencz Nr. 42.

SABIN SOLOMON

— **Compactorie română.** —

Alba-Iulia (Gyulafehérvár) Felsővartér Nr. 1.

Am onoare a aduce la cunoștința m. onor. public din tot Ardealul, că în

Atelierul meu propriu

de compactorie, aranjat după cerințele cele mai moderne primese, orice lucrări de compactorie și cartonagiu și le executez potrivit gusturilor celor mai fine. În special executez cadre fine de icoane și portrete, mape din carton, și pluse pentru mese de scris, pentru gulere manșete și mănuși. Mai departe cele mai de gust legătorii decorative din pele și pânză după metoda francez și englez. Cea mai solidă și mai durabilă compactorie pentru ziare, registre de casă și contabilitate în piele și în pânză. Imi permit a atrage atențiunea asupra recuzitelor mele de aurit, cari sunt unice în felul lor. Apelând la sprijinul binevoitor român. Cu toată stima:
Sabin Solomon, compactor.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte recipise de amanet, aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în branșa aceasta. :

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

„Luncana“

instituit financiar, societate pe acții în Marghita (com. Bihor).

Cu toată concurența ce i-se face din partea băncilor streine din loc și jur, acest instituit financiar progresa din zi în zi, cum dovedesc următoarele poziții mai principale din ultimul bilanț lunar, încheiat cu 31 August a. c.

Activele fac suma de	Cor.	449.357-99
Fondul de rezervă	„	880-21
Cambii	„	72.898-—
Cambii cu acoperire hipotecară	C.	190.064-—
Depunerile	Cor.	85.400-71

Depunerile se fructifică cu 5 și 5 jum. procente la sută, iar sumele mai mari de 10.000 Cor., cu 6 procente la sută interese. Darea pentru interese o solvește instituitul separat. Depunerile au crescut în luna din urmă cu peste 40.000 Cor.

Diracțiunea.

Primul strungar de lues român, Brașov.

Specialist în canal (pipe) de putină

Am onoare a aduce la cunoștință onor. public român că am deschis în strada Neagră Nr. 4 un atelier de

strungărie de lux și mobilă

unde se primese spre efectuare tot felul de lucrări atingătoare în branșa aceasta precum: Jocuri de popice, Etagera rame de perdele, Fesnece pentru biserică, Picioare de masă, Stălpuri de străni etc. etc. Primesc umbrele de ploaie spre reparat, Violine, tacuri de biliard etc. Comercianții primesc deslușiri. Comandele se fac solid la timp, și prețuri reduse.

Rugând sprijinul Onor public român semnez:

Cu deosebită stimă: **Ilie Sârbu**

Prețuri foarte reduse serviciu prompt.

Primul umbrelar rom. din Brașov și Ungaria.

Tobuze pentru țigarete

. de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRAȚII ROTH

Arad, Andrassy-fer. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

Au sosit cele mai frumoase și
mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbenă și neagră cu 16
coroane 50 fleri exclusiv la mine.

Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comanțele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie
și sanatorii aranjat conform
tuturor recerînțelor moderne;
dietetică după sistemul lui
dr. Lahmann;

(băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald
de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi
medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și să-
nătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schim-
bului organic rheumatism, boale de stomach și de intestine, etc.

Cure de îngrășare și slăbire.
Nu se primesc în stabiliment:
boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrafică și telefon:

Wällischhof-Giesshübel bei Wien.
Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție
direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. MARIUS STURZA.

„ARIEȘANA“

institut de credit și economii societate pe acții în Turda.

Prospect de emisiune.

Adunarea generală a instit. de credit și economii „Arieșana“ societate pe acții în Turda, ținută la 24 Februarie a. e. având în vedere dezvoltarea treptată a institului a hotărât estinderea cercului de activitate prin înființarea de filiale și totodată urcarea capitalului social dela 160.000 Cor. la 300.000 Cor. prin emisiunea alor 1400 buc. acții nouă în valoare nominală de 100 Cor. Cu executarea acestor hotărâri s'a încredințat direcțiunea, care totodată raportează că până în prezent a deschis filiale în Iara-de-jos și în Ghirișul-de-aries, și că cererile de împrumut ale clientelei — cari până acum, conform bilanțului trecut au fost satisfăcute fără reescompt, — de acum înainte din capitalele disponibile nu mai pot fi împlinite. Direcțiunea pe baza acestei hotărâri esmite următorul prospect de emisiune și ofere spre optare, respective subserie nouele acțiuni pe lângă următoarele condițiuni.

1. Fiecare acționar are dreptul de a opta în valoare nominală de 100 Cor. la acție și 3 Cor. spese de emisiune, atâtea acții, câte are transerise în cartea acționarilor.

2. Pentru acei acționari, cari ar dori să subserie un număr mai mare de acții de câte au înregistrate, precum și pentru neacționari prețul unei acții noue se statorțește din 120 Cor. și 3 Cor. spese de emisiune.

Opțiunea precum și nouele subserieri Direcțiunea le va primi în ordinea intrării listelor de subscriere.

3. Sumele intrate peste prețul nominal al acțiilor, după detragerea speselor de emisiune, se vor adauga la fondul de rezervă.

4. Terminul pentru dreptul de optare precizat în punctul prim se fixează până la 1 Noemvrie c. iar pentru subscrierea celorlalte acții fără drept de optare, până la 1 Decemvrie 1911.

5. Prețul acțiilor se solvește la următoarele termene:

a) la subscriere 10 procente la sută și 3 cor. spese de emisiune	e) până la 1 Iulie 1912	10 procente la sută.
b) până la 31 Decemvrie 1911	f) „ „ 1 Septemvrie 1912	15 „ „
c) „ „ 1 Martie 1912	g) „ „ 1 Noemvrie 1912	15 „ „
d) „ „ 1 Maiu 1912		20 „ „

Acționarilor însă le stă în voie a solvi și mai multe rate de odată. După sumele solvite, dela ziua solvirei se compută 5 procente dobândă pentru ratele decăzute și nesolvite la timp se vor computa 6 procente interese de întârziere și totodată direcțiunea își rezervă dreptul a se conforma §. 11, care sună:

„.....Nesolvinduse vre-o rată din acțiuni la timpul său, direcțiunea provoacă prin publicare de 3 ori a numărului respectivei acțiuni, în foile societății pentru răspunderea ratei restante și când nu se solvește nici după 4 săptămâni dela ultima publicare prin jurnale, atunci posesorul acțiunii se provoacă direct prin postă la solvire, care dacă în 15 zile dela espedarea provocării n'ar urma, dreptul de acționar pentru acele acțiuni se declară perdut și sumele deja solvite, trec în fondul de rezervă al institutului. Excepțiune se face pentru orfanii, al căror tutor după denumirea primită din partea respectivei sedrii orfanale — este îndatorat a răspunde ratele restante în timp de 6 luni cu 6 procente interese de întârziere“.

6. Acțiunile din noua emisiune vor intra în toate drepturile acțiilor vechi numai cu 1 Ianuarie 1913. 7. Acțiunile noue se vor elibera numai după solvirea întregului preț, iar solvirile parțiale se vor evita în un certificat interimal. 8. Subscrierea de acții e a se face pe contrapagina prospectului și solvirile se efectuează la cassa institutului. 9. Pentru hotărârea definitivă asupra înmulțirii capitalului social și pentru modificarea corespunzătoare a statutelor, atât vechii acționari, cât și noii subseriori vor fi convocați la adun. gen., care va putea hotărâ înmulțirea capitalului social și la sumă mai mare, sau mai mică decât 300.000 C., după cum capitalul asigurat prin semnările de acții acceptate de direcțiune, va fi mai mare, sau mai mic.

Turda, la 19 August 1911.

Direcțiunea.

Nrul telefonului:
266

Nrul telefonului:
266

Librăria diecezană

ARAD, strada Deák Ferencz Nrul 35.

Mare și bogat asortiment în recvizite can-
celariari, manuale școlare, cărți literare și
științifice, piese muzicale, hârtie, registre,
:: recvizite bisericesti ș. a. ::

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Cel mai mare și mai bine a-
sortat magazin românesc
din Ungaria în ilustrate
cu porturi naționale din
țară și dela noi, precum și
cu vederi frumoase din
:: toată lumea. ::**

Comandele din provincă se efeptuiesc cu
cea mai mare promptitudine și urgență
pe lângă prețuri moderate. — La cerere
spedează francat catalog bogat. :: :: ::